

La cooperació al desenvolupament

Una aproximació de la teoria a la Pràctica

Nadia Ghulam Dastgir

4rt Curs d'Educació Social

Itinerari d'especialització: Cooperació internacional

Data de realització: 28/04/2016

Professor: Jordi Sabater

**FUNDACIÓ
PERE TARRÉS**
UNIVERSITAT RAMON LLULL

**FACULTAT
D'EDUCACIÓ
SOCIAL I
TREBALL
SOCIAL**

Uno no solo es realista cuando pinta la realidad que conoce y padece; sino que también es realista cuando pinta la realidad que necesita. Porque en la barriga de este mundo, hay otro mundo posible.

Eduardo Galeano

1. Introducció:	7
2. Antecedents històrics:	10
2.1. Primera fase: anys 50 i 60:	11
2.2. Segona fase: Anys 70:	13
2.3. Tercera fase: Anys 80:	15
2.4. Quarta fase: Anys 90:	15
2.5. Cinquena fase: Anys 2000:	17
3. La cooperació internacional avui	18
3.1. Estats Units:	20
3.2. Alemanya:	20
3.3. Regne Unit:	21
3.3. França:	21
3.4. Espanya:	21
3.5. Japó:	22
4. Modalitats de cooperació internacional	23
4.1 Tipus de cooperació amb fons governamentals:	26
3.2. Cooperació bilateral:	26
4.3. Cooperació multilateral:	27
4.4. Cooperació descentralitzada:	27
4.5. Cooperació no governamental o privada:	29
4.6. Models mixtos: la cooperació triangular:	33
5. Anticooperació:	37
5.1. Categories de desenvolupament:	40
5.2. El fracàs del sistema d'ajuda internacional:	42
5.4. Teoria del decreixement:	50
6. Agents de Cooperació Internacional:	56
6.1 Cooperació al desenvolupament des de la pràctica :	59
7. Estudi de cas: l'Assemblea de Cooperació Per la Pau:	60
7.1. ACPP: Una breu explicació:	60
7.2. Relació ACPP i marc teòric:	61
7.2.1. L'ACPP i les fases històriques de la cooperació:	61
7.2.2. Cooperació amb fons governamentals:	62
7.2.3. Classificació de l'ACPP:	63
7.2.4. ACPP i teories de l'anticooperació i del decreixement:	63
7.3. El projecte d'ACPP a Colòmbia:	67
7.3.1. Explicació del projecte:	67
7.3.2. Relació del projecte amb la teories de la cooperació:	68
8. Consideracions finals per reflexionar:	70
9. Glossari :	78
10. Bibliografia:	79
11. Annexos:	82

Resum:

Aquest treball s'estructura en dues parts. La primera realitza una revisió teòrica sobre la història i evolució de la cooperació pel desenvolupament des dels seus inicis, un cop acabada la Segona Guerra Mundial. També es revisa les diferents modalitats en que es dona la cooperació internacional i, per últim, es repassa les visions crítiques cap al model imperant de cooperació al desenvolupament, com són les teories de l'anticooperació o la del decreixement.

En la segona part s'aplica allò exposat en l'aprofundiment teòric en un cas pràctic estudiant l'Assemblea de Cooperació Per la Pau i un dels seus projectes de cooperació, realitzat a Colòmbia.

Per últim, es realitza una reflexió crítica sobre el que s'ha exposat al llarg del treball i es realitzarà una proposta de millora.

Paraules clau: Cooperació al desenvolupament, anticooperació, Nord / Sud, Política de cooperació, ONGD, modalitats de cooperació.

Resumen :

Este trabajo se estructura en dos partes. La primera realiza una revisión teórica sobre la historia y evolución de la cooperación para el desarrollo desde sus inicios , una vez terminada la Segunda Guerra Mundial. También se revisa las diferentes modalidades en que se da la cooperación internacional y, por último , se repasa las visiones críticas hacia el modelo imperante de cooperación al desarrollo , como son las teorías de la anticooperación o la del decrecimiento.

En la segunda parte se aplica lo expuesto en la profundización teórica en un caso práctico estudiante la Asamblea de Cooperación Por la Paz y uno de sus proyectos de cooperación , realizado en Colombia.

Por último , se realiza una reflexión crítica sobre lo que se ha expuesto a lo largo del trabajo y se realizará una propuesta de mejora.

Palabras clave: Cooperación al desarrollo, anticooperación , Norte/ Sur, Política de cooperacion, ONGD , modalidades de cooperación.

Abstract:

This work is structured in two parts. The first one consists in a theoretical review of the story and evolution of cooperation for the development from its onset, after the end of the Second World War. It also revises the different types of the international cooperation, and last but not least, goes over the critical visions to the prevailing model of cooperation and development, as for instance the theories of the anticooperation or that of the decreasing.

In the second part to apply the former explanations about the theoretical extent to a practical case, studying the Assembly of Cooperation for Peace and one of its cooperation projects, that is taking place in Colombia.

At last, a critical reflection is made about what it has been expound in this work, and a proposal of improvement is made.

Key words: Cooperation to the development, Anticooperation, Nord/South, Cooperation policies, ONGD, Kind of cooperation.

1.Introducció:

El treball que presentem a continuació pretén apropar-nos a la Cooperació Internacional per al Desenvolupament. Tindrem en compte l'anàlisi sobre la Cooperació al Desenvolupament des de diversos factors com ara les modalitats de cooperació, el punt de vista i les dimensions polítiques.

Pel que fa a les modalitats de cooperació, es farà un estudi general de la cooperació bilateral, multilateral, descentralitzada, cooperació no governamental (ONG), cooperació triangular i l'anticooperació. De fet, ens volem aturar en aquest punt atès que l'anticooperació posa de manifest contradiccions importants que sovint es troben els cooperants i els receptors d'aquestes ajudes.

El que es pretén és contrastar aquests conceptes des de diferents punts de vista d'autors i experts en aquest àmbit a nivell internacional. En aquest treball hi trobarem l'opinió d'algun/es d'aquest experts sobre el que representa per a ells la cooperació. Això ens permetrà analitzar amb profunditat l'argumentari a favor i en contra respecte de la cooperació al desenvolupament.

Per tal de relacionar la teoria i la pràctica ens volem centrar en el concepte de desenvolupament a través de diferents informes i memòries de diferents projectes, com per exemple l'informe de l'ONU o de la mateixa Assemblea de Cooperació per la Pau on hem realitzat l'estada de pràctiques durant l'any 2015.

Per altra banda, volem destacar el concepte de Decreixement. És un concepte del qual fins ara no n'èrem conscients i que en l'actualitat és un referent que utilitzen moltes organitzacions que treballen per la Cooperació al Desenvolupament.

Creiem que en aquest treball podrem donar la importància que mereix tant a la metodologia com a la filosofia que hi ha darrere d'aquest concepte. De fet, quan se'l té en compte acaba prenent una rellevància bàsica És a dir, que per la seva transcendència aquest concepte de Decreixement és imprescindible a l'hora de planificar un projecte, treballar-lo amb els

cooperants i receptors i finalment avaluar-lo tenint en compte la qualitat de vida de les persones.

Dit això, partirem de les següents preguntes inicials per encetar aquesta recerca:

1. Quina és la trajectòria del paradigma de la cooperació per arribar a un model enfocat a persones i drets?
2. Com i perquè, partint de models de cooperació, arribem a teories d'Anti-Cooperació amb la finalitat de combatre les desigualtats?
3. Què fan els donants i els agents de cooperació per millorar la manera de fer cooperació a l'actualitat?

Tenint molt clar el punt anterior, tractarem de respondre aquesta qüestió cabdal seguint una metodologia que tingui en compte els marcs teòrics, les polítiques i/o les tendències ideològiques actuals així com l'experiència personal en aquest àmbit. Així, les fonts d'informació que utilitzarem en el present treball seran, bàsicament, tres. En primer lloc, la revisió bibliogràfica dels principals autors i tendències de la cooperació al desenvolupament. En segon lloc, les opinions de sis reconeguts experts que actualment treballen o estan vinculats activament en la cooperació al desenvolupament. I, per últim, la pròpia experiència viscuda com a receptora de la cooperació al desenvolupament.

Pel que fa als objectius del present Treball Final de Grau, també en distingim tres de cabdals. El primer d'ells serà el d'investigar i recollir el marc teòric de referència per conèixer el que hi ha escrit sobre cooperació al desenvolupament. Quant haguem aconseguit aquest objectiu, ens proposarem aprofundir en el concepte de cooperació i contrastar els diferents models de cooperació des d'una perspectiva crítica. I, finalment, redactarem una definició de cooperació a partir del contrast d'informació relacionada amb el tema, però també tenint en compte la nostra pròpia experiència personal.

Així doncs, alguns dels propòsits que ens plantejem a l'inici d'aquest Treball Final de Grau són explicar la necessitat de la cooperació des del punt de vista crític i professional. A més a més d'analitzar-ne les polítiques de cooperació que des del punt de vista del receptor o del cooperant (situació que nosaltres hem viscut des de les dues bandes) poden ser incoherents,

tenint en compte que hi ha burocràcia que debilita l'objectiu i un seguiment complex i sovint manipulador dels diferents projectes, tant en el desenvolupament com en l'avaluació.

La cooperació és un concepte que ja coneixíem des de fa uns quants anys però només des del punt de vista pràctic. Això suposava que teníem només un sol punt de vista, el pràctic, però ens mancava la teoria que ajudés a tenir una visió àmplia del tema.

La nostra sensibilitat vers un dels més grans problemes de la humanitat, com és la pobresa dels països del Tercer Món i també del Quart Món, la vivim des del punt de vista d'una persona que ha patit la guerra, la pobresa i la misèria i al mateix temps com a immigrant a Europa. Tenint en compte el que acabem d'esmentar, des de la nostra experiència personal se'ns fa difícil no mantenir la visió de receptor. Personalment, en el món de la cooperació hem viscut aspectes positius i negatius que sovint hem vist com a contradictoris. Per aquesta raó amb aquest treball pretenem reflexionar àmpliament i en profunditat sobre els conceptes que conviuen entorn de la noció de "cooperació al desenvolupament". Amb aquesta sensibilitat volem que els lectors trobin una anàlisi crítica i rigorosa de la realitat.

Som conscients que aquesta experiència viscuda i intransferible no hauria de condicionar la nostra anàlisi. Ans al contrari, creiem que afegir una reflexió teòrica a la nostra experiència pràctica pot aportar la possibilitat de fer una valoració més ponderada de la situació.

Per aquest motiu, quan vam començar a plantejar aquest Treball Final de Grau, vam tenir molt clar que volíem fer un treball d'aprofundiment teòric relacionat amb l'àmbit de la Cooperació al Desenvolupament atès que sobre aquest tema sempre ens ha mancat una informació completa que ens ha generat moltes incògnites.

D'entrada, és un tema molt ampli i a vegades també molt abstracte i per això considerem difícil de tractar. Personalment tenim la necessitat d'assentar les bases del coneixement de cara a futurs projectes personals. Per això, és imprescindible conèixer aquest concepte de manera detallada. Gràcies a la motivació personal, ens sentim atrets i estimulats per arribar de l'horitzó general al concret i personal.

Tenim moltes preguntes sense resposta i volem donar un punt de vista crític en relació al món de la cooperació i el desenvolupament, però considerem que per poder parlar sobre un tema cal tenir un coneixement multilateral i ponderat, sorgit de diferents fonts. Tenim experiències

personals sobre cooperació i ara l'objectiu és conèixer el vessant més teòric d'aquest tema i els diferents punts de vista existents a l'actualitat.

Per tant, ens plantejem estudiar i aconseguir un aprofundiment teòric, analitzant les arrels de la problemàtica per acabar valorant amb coneixement de causa l'eficiència de la cooperació al desenvolupament, així com l'acció dels governs i les ONGD's. Ens cal fer una reflexió crítica sobre el paper dels diferents agents que intervenen en el procés de desenvolupament així com una anàlisi de la Cooperació Internacional en general.

Per assolir els objectius formulats cal fer una recerca de bibliografia i aprofundir en la lectura de diversos autors per arribar a contrastar l'experiència personal que hem tingut com a beneficiària de la cooperació i l'experiència durant l'estada de pràctiques en l'Assemblea de Cooperació per la Pau durant els mesos de setembre a desembre 2015.

2. Antecedents històrics:

Abans de començar a parlar sobre el concepte de cooperació al desenvolupament o de cooperació internacional, és imprescindible fer una anàlisi de la seva evolució històrica des del seu origen fins la actualitat. En aquest sentit, segons exposa Orellana (2012:287), podem diferenciar cinc fases històriques que ens expliquen el seu desenvolupament. En el marc d'aquesta evolució històrica, s'ha pogut constatar com la cooperació internacional ha patit canvis en els seus enfocaments, metodologies, actors i relació entre ells, passant de centrar-se en l'ajuda als països pobres a fer-ho en la lluita contra la pobresa a aquests països introduïnt, a més, nous enfocaments com la participació activa, l'interès mutu, partenariat i apropiació per part dels actors locals.

S'ha de tenir en compte que la idea de desenvolupament estava, en un principi, molt vinculada a l'economia, ja que va ser una de les principals preocupacions dels economistes clàssics dels segles XVIII i XIX en tant que entenien que l'objectiu principal de l'economia era cercar el progrés individual (Roch; 2003) i que, per tant, la seva evolució històrica es fonamenta en aquest punt. A mesura que es passa de les teories sobre desenvolupament a la seva posada en pràctica, però, els enfocaments en què es basen els projectes de cooperació al desenvolupament es van allunyant d'aquesta perspectiva econòmica.

2.1. Primera fase: anys 50 i 60:

L'inici dels projectes de desenvolupament el trobem en el marc de la Guerra Freda, quan tant els Estats Units com la Unió Soviètica van iniciar projectes de desenvolupament dels països del tercer món amb l'objectiu d'atraure'ls cap a la seva esfera d'influència i crear espais "segurs" de cadascun dels blocs. Un dels exemples més clars d'aquests projectes, és el Pla Marshall, destinat a la reconstrucció d'Europa després de la Segona Guerra Mundial.

Un altre element de gran importància per tal d'explicar aquests primers projectes de desenvolupament és el fet que ens trobem en l'època de la descolonització, que va modificar el caràcter de les relacions entre antigues metròpolis i colònies. En aquest sentit és de gran importància el fet que, tot i la independència de les colònies, les antigues metròpolis seguien tenint interessos econòmics en aquests territoris i, per l'altra, les antigues colònies necessitaven ajuda financera pels seus plans de desenvolupament. Així, la cooperació entre antigues metròpolis i colònies es va convertir en un instrument d'interès recíproc entre les dues parts Orellana (2012:287).

És en aquest mateix moment, un cop acabada la Segona Guerra Mundial, quan els diferents Estats del món impulsen projectes per tal d'estabilitzar i treballar per assolir la pau al món, la qual es veia com una necessitat primària després de la destrucció a nivell material i humà que va suposar la guerra. Així, és en aquest moment on hem d'emmarcar el naixement de l'Organització per les Nacions Unides (ONU), que intenta establir les bases per la resolució pacífica dels diferents conflictes i impulsar la cooperació internacional com l'aplicació pràctica d'aquests nous principis.

És, també, en aquest moment on podem datar l'origen de l'actual cooperació pel desenvolupament, concretament a l'any 1957 amb la signatura del Tractat de Roma (Eur-Lex, 1957) i la creació del Mercat Comú Europeu (MCE), ja que va ser quan es van iniciar projectes de cooperació pel desenvolupament, amb el naixement de les primeres ONGs dedicades a projectes de promoció per la cooperació. Segons fa la distinció Orellana (2012: 289) Podem diferenciar aquestes ONGs en tres grans grups: religioses (les catòliques estimulades per l'evolució de la Església Catòlica amb el Concili Vaticà Segon dirigit pel Papa Joan XXIII als anys 60 i les dels països protestants, que van jugar un paper clau, per la idea que a través del treball es pot assolir la millora social i va ser l'embrió de la idea de

desenvolupisme). Les laiques (basades en l'Ètica i els Drets Humans) i, per últim, les polítiques (vinculades a partits polítics o sindicats).

Aquests dos elements (reconstrucció i pacificació després de la Segona Guerra Mundial i procés de descolonització) estan estretament relacionats i expliquen, conjuntament el naixement dels projectes de cooperació: ja que es va veure imprescindible que, per tal de prevenir futures guerres i mantenir la pacificació del planeta, els estats establissin relacions estables de cooperació entre ells.

En aquesta primera etapa la cooperació pel desenvolupament es realitzava seguint els postulats de les teories *desenvolupistes* (Vercesi, 1999:3; Orellana, 2012:289), que defensaven que el simple creixement econòmic pel que fa la industrialització i l'augment en el producte interior brut per càpita comportaria, per sí mateix la reducció de la pobresa, assolint així el desenvolupament. Segons aquesta visió, el món es dividia en països avançats i països endarrerits i es plantejava que el desenvolupament consistia en què aquests últims havien de superar cinc etapes exposades per l'economista Walter Whitman Rostow (Rivero, 2007:104) per tal d'equiparar-se als primers.

1. Etapa tradicional en que és impossible aconseguir la productivitat necessària per assolir el creixement.
2. Etapa de transició en que es comencen a produir alguns canvis modernitzadors en la indústria i l'agricultura. Per tal d'assolir aquest objectiu es considerava imprescindible realitzar grans inversions de capital fix a través dels excedents del sector primari.
3. Etapa del desplegament econòmic en els diferents sectors, basada en un augment en les taxes de creixement després d'haver assolit unes taxes de productivitat necessàries.
4. Etapa de maduresa, que comporta l'expansió de les novetats tecnològiques en tots els sectors i la modernització del país.
5. Etapa del consum de masses. Un cop cobertes les necessitats bàsiques, es desenvolupen noves formes de benestar a través del desplegament del sector serveis.

Per tant, el desenvolupament és vist com un simple retard del creixement i els projectes de cooperació es basaven en la transferència dels recursos necessaris per tal que els països poguessin assolir el desenvolupament i suplir, així, la seva absència de tecnologia i la manca d'estalvi nacional. Per aquest motiu es veia necessari el desenvolupament de la indústria de base, energia i infraestructura i la concurrència de capital estranger (Vercesi, 1999:4).

El desenvolupisme es plasmava, doncs, a la pràctica, en ajudes dels països rics cap als països pobres (sense comptar amb el criteri dels segons), en base a estadístiques i càlculs econòmics i sense considerar les necessitats reals i contextuals dels estats receptors de les ajudes. Per tant, no es tenia gens en compte que els països pobres no tenien cap poder per dirigir els fons d'ajut i només es pretenia el creixement dels mercats i aconseguir matèries primeres, ignorant aspectes com salut, educació, habitatge o equitat social . És a dir, es van aplicar les mateixes polítiques en els països subdesenvolupats que en l'Europa destruïda per la Segona Guerra Mundial, amb el pla Marshall, ignorant que, en aquest últim cas, Europa sí comptava amb recursos a nivell de capacitat tècnica i formativa, mentre que els països subdesenvolupats no.

2.2. Segona fase: Anys 70:

La situació durant els anys 70 està marcada per la recessió econòmica mundial derivada de les dues crisis del petroli (Boni, Calabuig et al, 2010:20). Després de vint anys de cooperació internacional, es constata el fracàs en el sistema del desenvolupisme aplicat pels estats i s'introdueix un gir en el debat teòric que incorpora la perspectiva de les necessitats bàsiques dels estats receptors d'ajudes. D'aquesta manera, la cooperació esdevé una pràctica política que funciona autònomament i independent dels fonaments teòrics que la van impulsar.

Simultàniament, els estats -fruit del nou ordre econòmic mundial- perden poder en les polítiques de cooperació i són les institucions internacionals les que passen a jugar un paper més primordial en les polítiques de cooperació, fet que és conseqüència, també, d'un canvi en les regles del comerç internacional. No obstant això, els efectes de les dues crisis econòmiques van afectar enormement tant als països del Nord com els del Sud (Orellana, 2012:291).

Els nous principis en que es regia aquesta etapa, així com la constatació del fracàs de les polítiques desenvolupistes - que no va complir cap dels seus objectius ja que, de fet, les diferències entre països rics i països pobres s'havien incrementat- van quedar recollits en l'Informe Pearson (El Correo,1970), anomenat *Partners in Development*, que va posar en evidència la importància del partenariat com la nova (i millor) forma de cooperació pel desenvolupament. Aquesta nova doctrina tenia com a element fonamental el fet de tenir en compte tant els països beneficiaris com els beneficiats. Així, l'informe Pearson proposava un nou model de cooperació internacional i establia el rol que havien de jugar tant els països donants com els beneficiaris (Orellana, 2012:290).

El nou model d'ajuda al desenvolupament, sorgit de l'Informe Pearson, pretenia ajustar-se a la demanda dels països en vies de desenvolupament i reformulava l'enfocament que la direcció de les ajudes al desenvolupament havia tingut fins llavors. També tenia com a objectiu reforçar els organismes internacionals i, en aquest sentit, per exemple, va fixar la proposta del 0,7% del PIB dels estats com a objectiu d'ajut al desenvolupament. De la mateixa manera, prioritzava l'avaluació de l'eficàcia de l'ajuda, és a dir, el fet de centrar l'ajuda seguint les necessitats dels països receptors i acompanyar-la d'assistència tècnica per aplicar-la per davant del volum econòmic en sí mateix i, per últim marcava com a objectius principals reduir les desigualtats, suprimir les injustícies i ajudar a que cada país decidís com volia crear el seu model de desenvolupament. Per tant, considerava la cooperació com alguna cosa més que una simple transferència de fons i considerava que havia d'incloure una nova forma per la transformació dels països pobres, basada en la comprensió i respecte, així com la revisió constant de les polítiques d'ambdues parts.

L'informe Pearson va variar l'estratègia per aconseguir el desenvolupament, passant de les 5 fases plantejades pel model *desenvolupista* a uns nous objectius: reduir les disparitats i les injustícies i ajudar als països pobres a entrar per la seva pròpia via en l'època industrial i tecnològica.

Per últim, és molt crític amb el destí que va tenir la AOD (Ajuda Oficial al Desenvolupament): en no haver-hi un control en el destí dels diners, en moltes ocasions aquests no s'acabaven invertint al desenvolupament, sinó que es destinaven a fer inversions luxoses, en armaments o en obres faraòniques en infraestructures. Per tal de pal·liar aquest fet, es van crear noves eines d'administració dels recursos destinats a l'ajuda al tercer món, com per exemple el *Project Cycle Management*, creada pel Banc Mundial al 1970 o el *Logical Framework Approach*, que a dia d'avui encara és utilitzat. També es creen noves metodologies participatives com el *Rapid Rural Appraisal* (diagnòstic rural ràpid) o el *Participatory Rural Appraisal* (diagnòstic rural participatiu).

És en aquest període quan es crea el Nou Ordre Econòmic Internacional (NOEI), a l'any 1971, per part dels països no alineats, que situa com a imprescindible el control i gestió dels recursos naturals i les inversions estrangeres per part dels països receptors de l'ajuda, sense oblidar que els països rics tenen la tecnologia avançada precisa pel desenvolupament (Boni, Calabuig et al, 2010:22).

Tots aquests principis, però, es veuen frustrats per la crisi econòmica i les conseqüents polítiques de caire neo-liberal, que van suposar un retrocés en totes les polítiques que es van impulsar en aquell moment (Boni, Calabuig et al, 2010:23).

2.3. Tercera fase: Anys 80:

Els anys 80 venen marcats pel gran endeutament que pateixen els països en vies de desenvolupament, conseqüència de la crisi del petroli (Orellana, 2012:292). Aquest fet genera una gran crisi econòmica i financera, que afecta principalment als països en vies de desenvolupament i als països de Sud-Amèrica i que afecta directament a les polítiques de desenvolupament i les seves concepcions teòriques. La necessitat de renegociació del deute - que va ser conduït pel Fons Monetari Internacional- va comportar un seguit de mesures d'ajustament i reformes econòmiques, que van tenir com a conseqüència la disminució de la despesa pública i la pèrdua de capacitat econòmica dels Estats, fets que van contribuir molt negativament en els projectes de desenvolupament. Per tot això, es coneix aquesta època com la “dècada perduda pel desenvolupament” (Boni, Calabuig et al, 2010:23).

L'única novetat en aquesta època en la concepció teòrica dels plans de desenvolupament és que, per primera vegada, s'introdueix el paper de la dona en el desenvolupament i es decideix incloure aquest enfocament en els informes referents a la cooperació (Orellana, 2012:293).

2.4. Quarta fase: Anys 90:

Els anys 90 vénen marcats per la fi de la Guerra Freda, que va comportar un canvi en les relacions socioeconòmiques i sociopolítiques entre els diferents estats del món que, a nivell econòmic i comercial, es podrien classificar en tres blocs diferenciats: els Estats Units i Canadà exercien una gran influència sobre l'Amèrica Llatina, La Unió europea va iniciar un procés d'expansió cap als estats de l'antiga Unió Soviètica a l'Europa de l'est, així com també en els països africans i de l'Orient Mitjà i, per últim, el Japó va iniciar una expansió cap al sud-est asiàtic i el pacífic (Boni, Calabuig et al, 2010:27). Aquests nous canvis en l'ordre mundial, si sumem un procés d'armament que es va produir en el món, va generar en un augment dels conflictes bèl·lics i operacions militars sobretot a Europa (Iugoslàvia, Moldàvia, etc.), Àfrica (Liberia, Angola, Sudán, etc) i Àsia (als antics estats soviètics o l'Afganistan).

Aquests canvis en la geopolítica mundial van tenir el seu efecte en el sistema de cooperació al desenvolupament: per un costat, van fer disminuir l'interès cap a determinades zones

geogràfiques del món i, per l'altra, les polítiques neoliberals impulsades pels Estats Units van augmentar, presentant el mercat com l'única alternativa per l'organització de la vida econòmica (Boni, Calabuig et al, 2010:27).

Centrant-nos en la cooperació al desenvolupament, durant els anys 90 els projectes de cooperació introdueix nous conceptes i interessos com són el medi ambient, la població i la participació de la dona. Per altra banda, les ONG augmenten la seva presència i adquireixen més pes en els projectes de cooperació, àmbit que, fins aleshores, era exclusiu dels governs (Orellana, 2012:293).

Des del punt de vista teòric, als anys 90 apareixen els conceptes de “desenvolupament humà” i “desenvolupament sostenible” i es desenvolupen els primers programes de les Nacions Unides per el Desenvolupament (PNUD,1990), que canvien l'enfocament dels projectes de cooperació i adopten la nova perspectiva del desenvolupament humà, entès com un procés en el qual s'amplien les oportunitats de l'ésser humà per tal de gaudir d'una vida prolongada i saludable, adquirir coneixements i tenir accés als recursos necessaris per assolir un nivell de vida decent. Així, des d'aquest moment, la vida de les persones passa a ser considerada el centre en el procés de desenvolupament i tot el que té a veure amb debats econòmics o formulació de polítiques es fa en base a l'objectiu d'afavorir el desenvolupament humà. Fruit d'aquesta nova concepció es crea l'Índex de Desenvolupament Humà (IDH) que avalua el benestar econòmic, juntament amb altres factors com la salut o l'educació (Orellana, 2012:293).

Pel que fa el concepte de sostenibilitat i de desenvolupament sostenible, apareix per primera vegada en l'Informe Brundland (ONU, 1987), elaborat per la Comissió Mundial i Medi Ambient i desenvolupament de les Nacions Unides. Des d'aquell moment el concepte de "desenvolupament sostenible entra a formar part de les agendes polítiques mundials, juntament amb el de desenvolupament humà. Aquesta nova perspectiva va derivar en la convocatòria de la Conferència sobre medi Ambient i desenvolupament de 1992, a Río de Janeiro.

Per últim, en aquesta fase també s'introdueix el concepte de gènere i el de desigualtat. El primer va ser desenvolupat en la conferència de Beijing¹, mentre que el segon es va fer a la Cimera de Copenhague², totes dues al 1995. L'objectiu era reduir la pobresa i marginació dintre dels estats en desenvolupament i eliminar els obstacles a la participació de la dona en les esferes públiques de la vida, així com en els propis processos de desenvolupament (Orellana, 2012:293).

2.5. Cinquena fase: Anys 2000:

A l'any 2000 s'introdueix una nova òptica per visualitzar i complementar el concepte de desenvolupament humà: la dels drets humans i es considera que els dos conceptes (desenvolupament i drets) van de la mà i es retroalimenten (Orellana, 2012:294). Així, els nous projectes de desenvolupament tenen com un dels seus nous objectius garantir, promocionar i protegir els drets humans a tot el món. Per tant, la seva prioritat és garantir la justícia social a través de la posada en pràctica els drets humans.

Aquest nou enfocament aprofundeix en conceptes com la participació, la no discriminació i la rendició de comptes en la programació del desenvolupament.

Per altra banda, en aquests anys es presenten els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ONU, 2000), que van situar la lluita contra la pobresa com l'objectiu principal pel desenvolupament fins l'any 2015. Més enllà de si s'ha assolit o no, els objectius del mil·lenni van servir per responsabilitzar els països desenvolupats en la tasca de lluitar contra les desigualtats. A més, la finalitat dels Objectius del Mil·lenni era prioritzar quins eren els elements més urgents a l'hora de treballar en el desenvolupament (Boni, Calabuig et al, 2010:32).

Aquests objectius del mil·lenni van tenir com a conseqüència que es van multiplicar el nombre de conferències i declaracions, on es van desenvolupar les actuacions per tal d'assolir els objectius del Mil·lenni. Una altra conseqüència ha estat l'augment constant de l'Ajuda oficial al desenvolupament, que no ha parat d'augmentar des de 1960, arribant al punt més alt de la història a l'any 2010, si bé el % del PIB dels països que representa aquesta ajuda és,

---

¹<http://www.unwomen.org/es/how-we-work/intergovernmental-support/world-conferences-on-women>

² <http://www.cinu.org.mx/temas/desarrollo/dessocial/cumbre/copenhage.htm>

encara, massa baix. A més, la crisi econòmica mundial des de l'any 2008 ha fet desaccelerar el % que els països destinen a l'Ajuda al desenvolupament.

3. La cooperació internacional avui

Un cop exposats els antecedents i l'evolució històrica de la cooperació internacional i, per tant, repassat tot el recorregut que ha tingut la cooperació al desenvolupament des del moment del seu naixement als anys 50 fins als anys 2000, ens centrarem a analitzar la situació en què es troba actualment.

En l'actualitat, de la mateixa manera que passava en les fases històriques anteriors, la cooperació internacional ve marcada per la situació geo-política internacional i els canvis que s'han produït en les últimes dècades, entrant en una nova fase basada en l'expansió de la globalització i l'agudització dels conflictes internacionals.

Així, tal i com exposa Rocha (2009:128) el moment històric actual, es caracteritza -a diferència del que caracteritzava la primera etapa històrica que va donar inici als projectes de cooperació internacional- per tenir una estructura unipolar, on una sola potència -els Estats Units- domina sobre la resta d'Estats del món i, per tant, les seves actuacions en l'esfera de la política internacional tenen com a objectiu consolidar aquesta posició de domini. Aquesta tendència ja es venia dibuixant des de la fi de la caiguda del bloc soviètic i és ara quan trobem que es troba en el seu punt àlgid.

S'ha d'entendre el paper que juguen els diferents actors -estats i supraestats- de l'esfera internacional sota aquesta lògica. En aquest sentit Barbé (2003:218) defineix les xarxes d'interacció entre els actors en el sistema internacional com a "interaccions internacionals" que poden adoptar dues formes diferents: la cooperació o el conflicte, que, al mateix moment poden adoptar graus diferents i que inclús, en ocasions, interactuen entre ells i s'interrelacionen. Així, per exemple, molts casos de cooperació frustrats acaben en conflicte i, alhora, la pròpia cooperació acaba sent la clau per la resolució de conflictes entre estats (Rocha; 2009:129).

En el nou marc, amb molts més actors estats, el nombre de processos internacionals s'han multiplicat, s'ha fet més complex i ha ampliat i diversificat els seus objectius, arribant a tractar, en l'esfera internacional, aspectes que, fins fa poc temps, eren afers interns dels estats

com la defensa del medi ambient o els drets i llibertats de la ciutadania, fet que ha tingut com a conseqüència l'ampliació de l'agenda internacional de cooperació, així com també, la internacionalització de conflictes que, fins fa poc, es consideraven interns.

Així, a causa del context de la globalització, es pot considerar que els processos de integració -és a dir, el fet que els diferents estats col·laborin i cedeixin competències sobiranes a ens supraestats- són noves formes de cooperació internacional (Rocha; 2009:129).

És en aquest context de pèrdua de sobirania estatal, d'integració entre països, d'augment de la globalització, de canvis polítics en diferents indrets del món i d'agudització dels conflictes armats, quan esclata la crisi financera a l'any 2007. Aquest conjunt de factors influeixen, i molt, en les polítiques de cooperació dels estats, bàsicament als estats desenvolupats d'Europa i Nord-Amèrica.

Seguint al que exposa (RAC1;2012) la crisi econòmica mundial i la aplicació de polítiques d'austeritat i de caire neo-liberal van tenir conseqüències importants a nivell intern dels propis estats, però també en els estats en vies de desenvolupament, ja que va comportar una retallada en les aportacions que aquests rebien per tal de desenvolupar els seus projectes de creixement intern.

Encara és d'hora per saber, exactament, quines seran les conseqüències que tindrà la disminució en les inversions dels països desenvolupats a projectes de cooperació, ja que només es podran copsar a llarg termini però, fent una primera aproximació, es calcula que entre els països de l'OCDE es produirà una desacceleració en la quantitat del volum d'ajuda al desenvolupament, amb una augment només del 2% entre els anys 2010 i 2013, en contrast amb el 8% que es va donar en els anys anteriors. Aquest decreixement, que no prové només dels estats si no també d'agències multilaterals tindrà efectes en tots els països del món subdesenvolupat però, en especial, a l'Àfrica (RACI, 2012:111).

Ara per ara, com a mínim, només podem realitzar una anàlisi sobre com s'han donat les ajudes al desenvolupament i quines han estat les prioritats, fins a dia d'avui de les cinc principals potències del món: els Estats Units, Alemanya, Regne Unit, França i Japó, però de cara al futur, queda la incògnita de saber quin serà el paper d'aquests estats i quin serà el paper d'altres nous actors com els països emergents, coneguts com a BRICS.

3.1. Estats Units:

Els Estats Units són el país del món amb un major pressupost en les ajudes al desenvolupament, però analitzant-los, es pot observar que aquestes ajudes estan directament vinculades als seus interessos pel que fa la política de seguretat i defensa. Fet que es fa palès no només amb les xifres quantitatives sinó també en les pròpies declaracions i objectius que, explícitament, han exposat, les quals se centren en 10 punts (RACI, 2012:112):

1. Contrarestar les amenaces als EEUU, a l'ordre internacional i la seguretat civil.
2. Gestionar eficaçment les transicions en els estats de primera fila.
3. Mantenir el major número d'estats pròspers, democràtics i estables mitjançant la promoció de governs estables, responsables, democràtics i eficaços.
4. Promocionar assistència humanitària.
5. Fer costat a la prosperitat dels EEUU a través de la diplomàcia econòmica.
6. Avançar els interessos estatunidencs i els valors universals a través de la diplomàcia pública i els programes que connecten als EEUU al món.
7. Construir la "força de treball del S.XXI" mitjançant la presència del seu govern a nivell internacional.

El vincle entre política d'ajuda al desenvolupament i política exterior que trobem als Estats Units es veu clarament reflectida si observem quins són els Estats que reben major ajuda econòmica: Afganistan, Haití, Kenia, Jordania i Pakistan.

Pel que fa les seves prioritats sectorials, els EEUU té una major inversió en Salut, protecció, assistència i solucions, agricultura, bon govern i infraestructures

3.2. Alemanya:

Pel que fa el segon estat amb major inversió, Alemanya, observem com les prioritats, tant pel que fa els estats receptors com pel que fa els sectors on s'inverteix, són força diferents que en el cas dels Estats Units.

Així, en aquest cas, Alemanya prioritza les seves inversions a Àsia i a Àfrica i, fins l'anys 2007 i 2008, a l'Orient Mitjà.

Respecte les prioritats sectorials, les prioritats d'Alemanya se centren en dues àrees principalment: "Infraestructura social i serveis" i a de "Infraestructura econòmica i serveis". A més distància trobem àmbits com "Govern i Societat Civil", "aigua" i "sectors productius" (RACI, 2012:115).

3.3. Regne Unit:

El tercer país en volum d'ajuda al desenvolupament és el Regne Unit que centra la majoria del seu pressupost en les ajudes al desenvolupament a l'Àfrica i, en menor mesura, a l'Àsia.

Pel que fa els sectors d'interès veiem com, igual que en el cas d'Alemanya, el sector en què es destina més pressupost és el de "Infraestructura social i serveis", seguit de "Govern i Societat civil" i "Salut" (RACI, 2012:116).

3.3. França:

França segueix una tendència similar a la del Regne Unit: El lloc on es concentren més ajudes és l'Àfrica (en concret l'Àfrica subsahariana, a causa del vincle que aquest estat té amb les seves antigues colònies), seguit, a certa distància d'Àsia.

Sobre els interessos sectorials, una vegada més, la major prioritat la trobem en els sector "d'infraestructures socials i serveis", seguit per "Infraestructura econòmica i serveis"(RACI, 2012:117).

3.4. Espanya:

L'Estat espanyol, segons marca la seva llei, prioritza la seva acció en "Els països d'Iberoamèrica, els països àrabs del nord d'Àfrica i d'Orient Mitjà, així com aquells de menor desenvolupament amb els quals Espanya mantingui especials vincles de caràcter històric o cultural" (Boni et al: 2010:81). Tot i així, les seves àrees prioritàries han anat canviant al llarg del temps, incorporant l'Àfrica Subsahariana (Senegal, Mozambique, Namíbia, Angola o Mali) com a àrees prioritàries.

A nivell sectorial, els àmbits on l'Estat espanyol centra la major part dels seus esforços són la cobertura de les necessitats bàsiques, la inversió en l'ésser humà; les infraestructures i promoció del teixit econòmic, la defensa del Medi Ambient; la participació social, el desenvolupament institucional, el bon govern i prevenció de conflictes i la construcció del la pau (Boni et al: 2010:81).

3.5. Japó:

Japó és el cinquè país respecte ajudes al desenvolupament. En aquest cas, és difícil establir una comparació amb els quatre estats anteriors, ja que els únics indicadors existents són les estadístiques que les pròpies agències estatals realitzen.

Pel que fa les prioritats regionals, el Japó destina majoritàriament els seu pressupost a l'Àsia, seguida per l'Àfrica (RACI, 2012:118).

Estats Units	Salut	Protecció, assistència i solucions	Agriculturaxc	Bon govern	Infraestructura
Alemanya	Infraestructures socials i de serveis	Infraestructures de serveis	Govern i societat civil	Aigua i Sanejament	Sectors productius
Regne Unit	Infraestructures socials i de serveis	Govern i societat civil	Salut	Infraestructura econòmica i serveis	Ajuda humanitària
França	Infraestructures socials i serveis	Infraestructura econòmica i serveis	Salut	Sectors productius	Aigua i sanejament

Espanya	Cobertura necessitats bàsiques	Inversió en l'ésser humà	Infraestructures i promoció del teixit econòmic	Defensa del Medi Ambient	Participació social, desenvolupament institucional, bon govern i prevenció de conflictes i construcció de la pau
Japó	Medi ambient i canvi climàtic (a Àsia)	Consolidació de la pau (a Àsia)	Compliment dels Objectius del Mileni (a l'Àfrica)		

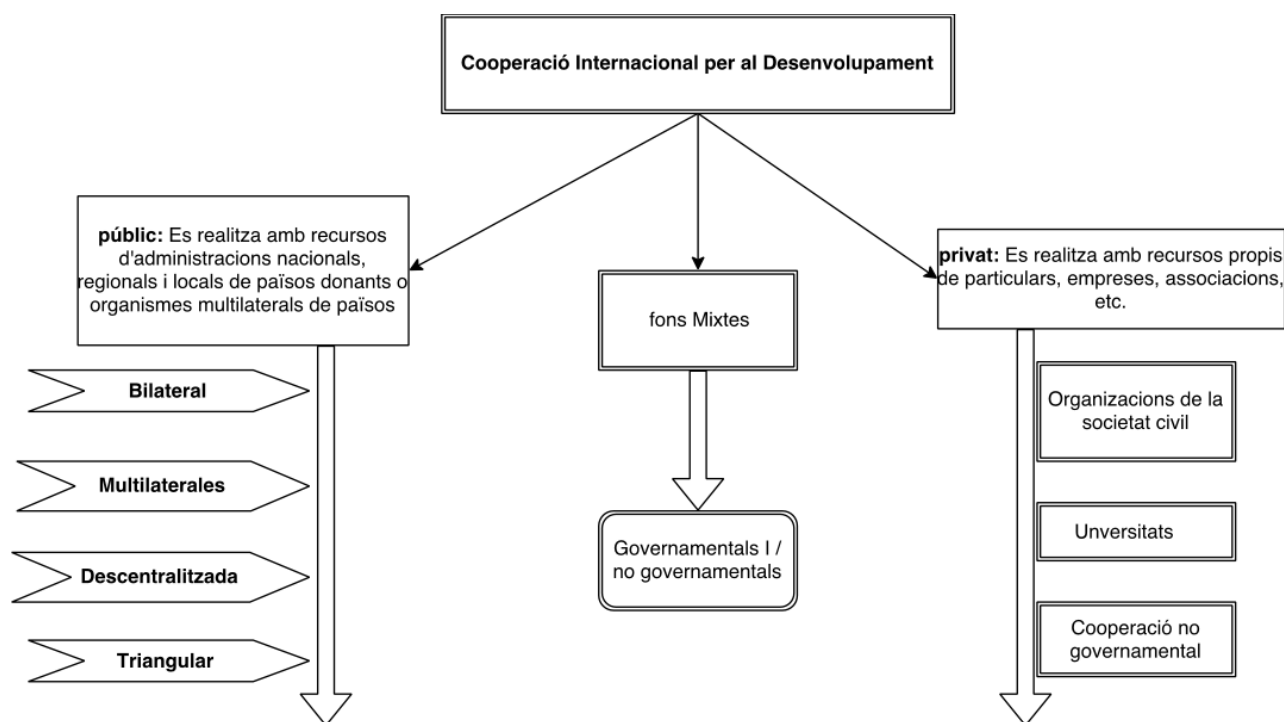
Elaboració pròpia a partir de RACI (2012: 113-119) i Boni et al: 2010:81

Així, podem observar que, deixant de banda el Japó per la dificultat de comparar els indicadors, els Estats Units segueixen una tendència ben diferenciada respecte els països europeus. Mentre que els primers dediquen més inversions a la salut, la protecció i la democratització dels països, tant Alemanya com Regne Unit com França se centren principalment en les infraestructures i els serveis.

4. Modalitats de cooperació internacional

Tot i que no hi ha una definició clara sobre el concepte de cooperació internacional, segons el programa de les Nacions Unides pel desenvolupament podem definir la cooperació internacional com *“La relación que se establece entre dos o más países, organismos u organizaciones de la sociedad civil, con el objetivo de alcanzar metas de desarrollo*

consensuadas”³. En els processos de cooperació internacional, trobem una relació entre països associats a través de diferents tipus de cooperació. És, per tant, un component fonamental en les relacions internacionals modernes i significa un mitjà molt útil per enfortir la solidaritat entre els pobles i elevar el coneixement mutu entre ells. De la mateixa manera, és un instrument eficaç per complementar els esforços nacionals aportant solucions a algunes mancances i problemes als països en vies de desenvolupament (Monje, 2014:9).

Elaboracio propia a partir de RACI (2012,151:160)

Per tant, la cooperació internacional es pot entendre com un conjunt d'actuacions de caràcter internacional orientades a l'intercanvi d'experiències i recursos entre els països del nord i els països del sud amb la finalitat d'aconseguir objectius comuns basats en criteris de solidaritat, equitat, eficàcia, interès mutu, sostenibilitat i coresponsabilitat.

Hem de diferenciar, però, entre el concepte de cooperació internacional i el de cooperació al desenvolupament, la qual podem definir, segons l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) com “*El conjunto de actuaciones, realizadas por*

³ <http://www.undp.org/es/>

actores públicos y privados, entre países de diferente nivel de renta, con el propósito de promover el progreso económico y social de los países del Sur, de modo que sea más equilibrado en relación con el Norte y resulte sostenible” (Boni et al, 2010:8). Així, en aquest cas, la cooperació al desenvolupament agrupa el conjunt d’actuacions que realitzen diferents actors –ja siguin públics o privats- que es troben en diferents nivells de renta i que tenen com a objectiu de incentivar el progrés econòmic i social dels països del Sud, per tal de reduir les diferències entre aquests i els països del Nord.

Pel que fa als actors que participen en els processos de cooperació al desenvolupament, veiem com hi ha una gran varietat: des d’entitats públiques fins a privades i de generalistes fins a específiques. Tots ells són tant de països del Nord com del Sud i poden tenir diferents estratègies d’acció. De manera general, però, distingirem entre institucions públiques i privades: entre les primeres, podem trobar institucions multilaterals o Governos estatals, regionals, locals o institucions universitàries (Boni et al, 2010:10).

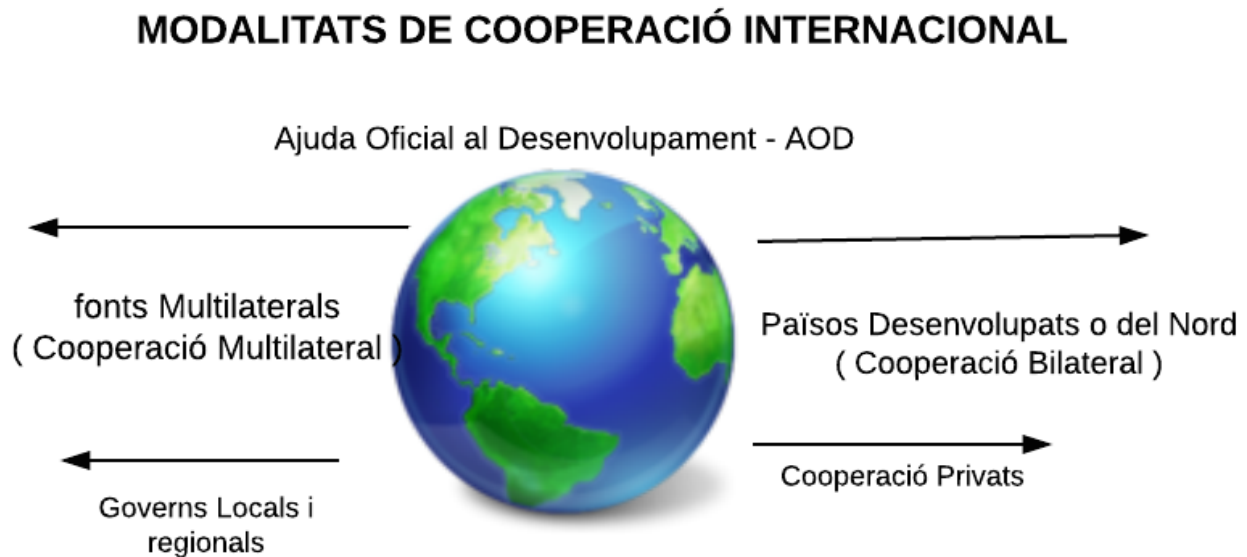
Dintre de les entitats privades podem distingir, a grans trets, entre aquelles que tenen finalitats lucratives -com les empreses- i les que no en tenen -organitzacions no governamentals de desenvolupament (ONGD) (RACI, 2012:102).

Si bé en moltes ocasions s’equipara els conceptes de cooperació al desenvolupament i el d’Ajuda Oficial al Desenvolupament, (AOD), segons el Comitè d’ Ajuda al Desenvolupament (CAD), de OCDE, l’AOD són el conjunt de fluxos que les agències executives destinen als països en desenvolupament i a les institucions multilaterals i que compleixen dues condicions: tenir com a principal objectiu la promoció del desenvolupament econòmic i el benestar dels països en vies de desenvolupament i ser de caràcter confessional i contenir un element de donació d’almenys el 25% (Boni et al; 2010:9).

Així, es pot definir l’Ajuda oficial pel desenvolupament (AOD) a tots aquells pagaments nets de crèdits i donacions realitzats segons els criteris de l’OCDE, és a dir, amb condicions fiscals favorables que tenen com a objectiu principal el desenvolupament econòmic i social del país receptor (Boni et al; 2010:53).

Segons la distinció que fan Monje (2014) o Orellana (2012) podem distingir, a grans trets, entre 5 tipus de cooperació internacional: Cooperació bilateral, cooperació multilateral, cooperació descentralitzada i cooperació no governamental o privada, els quals podem

agrupar en tres grups diferents, segons les fons que els financien: Governamental (diners públics), no- governamentals (diners privats) i mixtos, com la cooperació triangular.

Elaboració pròpia a partir de RACI (2012: 102)

4.1 Tipus de cooperació amb fons governamentals:

Es pot definir la cooperació governamental com un “sistema d’intervencions de governs en base a orientacions específiques i prioritats polítiques emanades d’acords específics que tendeixen a contribuir al desenvolupament del país beneficiari” (Orellana; 2012:299). Són per tant, les accions promogudes per l’administració i que formen part de la seva política exterior. Segons quina sigui l’administració que les promou, podem distingir tres modalitats diferents: bilateral, multilateral i descentralitzada

3.2. Cooperació bilateral:

La cooperació bilateral és aquella que es dona entre dos Estats de forma directa des del país donant al país beneficiari. L’instrument amb el qual es vehicula aquesta cooperació és l’ajuda

oficial al desenvolupament. En tractar-se d'un tipus de cooperació directament entre estats, en podem trobar de diferents tipus: cooperació Nord- Sud, cooperació Sud- Sud, cooperació Sud-Nord i la cooperació triangular (Orellana, 2012: 300).

La cooperació Sud-Sud, també anomenada cooperació horitzontal és una modalitat de cooperació bilateral que ha augmentat en els últims anys a causa dels canvis globals, que han generat noves formes de cooperació entre estats, entre les quals està la de la col·laboració entre països en un mateix nivell de desenvolupament. La cooperació sud-sud ha estat beneficiosa per països amb un baix nivell de desenvolupament, ja que la col·laboració entre ells ha generat el poder fer front comú davant de determinades problemàtiques. Per altra banda, aquest nou model de cooperació ha estat beneficiós, també, per països que ja no son prioritari a l'hora de rebre ajudes oficials al desenvolupament (Monje, 2014:9).

4.3. Cooperació multilateral:

La cooperació multilateral és aquella que està impulsada per organitzacions financeres, la banca multilateral o organitzacions de caràcter financer, però que té fons públics. És a dir, la cooperació multilateral consisteix en què més d'un govern estatal transfereix fons a organitzacions multilaterals perquè aquestes desenvolupin els seus projectes de cooperació (Monje, 2014:9).

4.4. Cooperació descentralitzada:

Aquesta modalitat de cooperació s'implementa des de governs municipals i o supramunicipals sense cap tipus d'intervenció del govern estatal o d'altres organismes de tipus multilaterals.

La idea de la cooperació descentralitzada va néixer com una iniciativa del Consell de Municipis i Regions d'Europa a l'any 1984, que va fer una crida a administracions locals i regionals europees a contribuir a l'ajuda al desenvolupament. Així, la Federació Mundial de Ciutats Unides i la Unió Internacional d'Autoritats Locals van ser els organismes que van impulsar les primeres activitats de solidaritat a través d'intercanvis i suport a municipis del Sud. Aquests nous projectes van cristal·litzar en la creació, a l'any 1985 de la Xarxa Europea *Ciutats i Desenvolupament*, que agrupa municipis, federació de municipis i ONG. Quatre anys més tard, al 1989 el Consell d'Europa va impulsar la creació d'un centre per la Interdependència i la Solidaritat Mundial, que tenia com a objectiu la promoció i coordinació entre parlaments, governs, ONG i poders locals i regionals (PNUD,2012).

És cert, però, que tot i l'ambició que va suposar la creació d'aquest projecte, aquest no va acabar de tenir incidència real en els processos de cooperació i no va ser fins la celebració de la *Conferència Internacional Nord-Sud* celebrada a Bulawayo (Zimbawe), al 1990, quan la cooperació descentralitzada va agafar un impuls definitiu. D'aquesta conferència va sorgir la *Crida de Bulawayo*, que proposava als governs locals i regionals a què instessin als seus respectius estats a fer un canvi de rumb en les polítiques globals.

La cooperació descentralitzada sorgeix a partir del convenciment que el desenvolupament no era només responsabilitat i competència estatals, sinó que també la societat civil i les institucions autonòmiques i municipals també han de participar en els projectes d'ajuda i desenvolupament als països del sud. Es considerava que la participació d'aquests nous agents en projectes de desenvolupament tenia com a gran punt fort que aquests es podien desenvolupar lliures de condicionaments polítics o comercials que, en el cas dels projectes de cooperació centralitzada, sí que es donaven.

Però la noció de cooperació descentralitzada va més enllà de qui impulsa els projectes de cooperació i quan en parlem, també ens referim a nous projectes que tenen, com a element clau la participació popular amb l'objectiu de defensar i promocionar els drets i les necessitats bàsiques de les poblacions en l'àmbit social, econòmic i cultural a través d'una gestió conjunta promoguda pels propis països del Sud.

La cooperació descentralitzada parteix, així, de dues premisses fonamentals (PNUD, 2012:4):

1. Els poders locals han de ser subjectes actius de la cooperació internacional.
2. L'enfortiment dels poders locals i el desenvolupament local han de ser objectes prioritaris de la cooperació internacional

Així, podríem resumir principals característiques de la cooperació descentralitzada en els següents punts (PNUD, 2012:6):

- Proximitat amb la població, tant dels països del nord com els del sud. Aquesta proximitat afavoreix una resposta més directe a les preocupacions de la ciutadania, a través de la participació ciutadana.
- Autonomia respecte el conjunt de la cooperació al desenvolupament emprada pels estats.
- Sintonia amb els processos municipals dels països del sud.
- Capacitat d'influència en la direcció de determinades polítiques públiques de cooperació.

- Coordinació en xarxa dels diferents actors, especialment els municipis.

La cooperació descentralitzada significa, per tant, un nou paradigma d'entendre els projectes de desenvolupament, que es diferencia del model centralitzat en el fet que són organismes, sobretot, de caire infraestatal, els que els executen. Aquest nou model té, però, algunes debilitats respecte al centralitzat, com podrien ser la limitació dels recursos i una exigència més elevada pel que fa la coordinació entre els agents implicats. Una coordinació que, en ocasions, costa que es doni i que pot acabar derivant en una absència d'estratègies i eines adequades per què els plans de desenvolupament acabin tenint èxit.

4.5. Cooperació no governamental o privada:

S'entén per cooperació no governamental tota aquella que no prové de cap organisme públic ni financer (Orellana, 2012:300). Per tant, en aquesta modalitat de cooperació, podem englobar tots aquells projectes de cooperació que realitzin entitats de tot tipus: sobretot per Organitzacions no Governamentals de Desenvolupament (ONGD), però també fundacions internacionals, esglésies, empreses privades, universitats, etc.

Dintre d'aquesta diversitat d'agents, sí que podem diferenciar entre dues tipologies dintre de la cooperació no governamental: aquelles que són confessionals i aquelles que no ho són.

L'origen de les entitats i organitzacions que treballen pel desenvolupament al Sud es remunta als anys 40 i 50 del segle passat, amb una feina que anava des de l'ajuda humanitària fins a la pressió política i, sobretot, en l'impuls de projectes que tenien com a objectiu canalitzar l'ajuda solidària de la ciutadania dels països del Nord cap als països del Sud. El gran creixement pel que fa l'existència i presència de les ONG-D no es dona, però, fins als anys 80 i, concretament entre els anys 1985 i 1988 (Boni et al, 2010:91).

El pes de les organitzacions no governamentals pel desenvolupament és sensiblement inferior al que tenen els estats o els organismes multilaterals, però sí és cert que a nivell de la imatge pública que projecta, en els països del nord, aquesta és més gran i és vista, per gran part de la ciutadania, com la més important a l'hora d'impulsar projectes de desenvolupament.

Si volem definir de forma concreta què és una ONGD, veiem que la percepció canvia segons el punt de vista, però una bona síntesi d'aquestes definicions la trobem en el Codi de Conducta de les ONG pel desenvolupament realitzat per la Coordinadora de les ONG pel desenvolupament espanyoles (Coordinadora de ONG para el Desarrollo, 2008) on en primer

lloc, defineixen la seva identitat com a “plural i diversa” però amb uns trets comuns: reflecteixen una gran riquesa social que mostra l’interès de diversos sectors de la societat amb la solidaritat internacional; aporten concepcions i pràctiques diverses, però complementàries; es dirigeixen a col·lectius socials diversos i representen una suma d’esforços en favor de la solidaritat.

També, en el codi de conducta de les ONGD, es dibuixen les seves principals característiques comunes i essencials:

1. *Són organitzacions estables*: Disposen d’estructures pròpies i, per tant, la seva acció no es limita a campanyes aïllades.
2. *No tenen afany de lucre*: Els ingressos obtinguts han de beneficiar a la població subjecte dels programes de desenvolupament.
3. *Treballen activament* en el camp de la cooperació per el desenvolupament i la solidaritat internacional.
4. *Tenen voluntat de canvi de transformació social*, participant activament en la millora de la societat mitjançant propostes que millorin les relacions Nord- Sud i que promoguin la igualtat home-dona com a part inherent i indispensable del procés del desenvolupament.
5. *Tenen suport i presència social*, que es manifesta de diferents formes: suport econòmic, voluntariat, participació activa a les xarxes associatives.
6. *Tenen independència* respecte les institucions, ja siguin locals, supralocals, estatals o internacionals.
7. *Posseïxen recursos que provinguin de la solidaritat*. Recursos tant humans com econòmics. Ja sigui de donacions privades, treball voluntari, etc.
8. *Transparència i participació i igualtat home-dona* en l’elecció dels seus càrrecs
9. *Transparència* en la seva política, pràctiques i pressupostos

10. *La seva finalitat gira entorn de la solidaritat internacional i la cooperació, fet que s'ha de veure reflectit en la seva pràctica.*

De la mateixa manera, també s'estableixen el que consideren que són els consensos bàsics pel que fa els objectius i les pràctiques que han de tenir les ONGD:

1. Promoure el desenvolupament, entès com un procés de canvi en moltes àrees: social, econòmic polític, cultural, etc. A més, aquest desenvolupament ha de sorgir de la voluntat col·lectiva.
2. Eradicació de la pobresa i les causes estructurals que la genera. S'entén la pobresa com la privació dels elements essencials per desenvolupar una vida digna. Es considera, a més, que la pobresa és causa de l'explotació dels pobles i de la naturalesa
3. Es practica la cooperació als països del sud, entenent, però que aquesta ha de sorgir com un intercanvi entre iguals.
4. A més de la pobresa, hi ha tres elements que han de ser igualment prioritaris: la igualtat de gènere, el respecte al medi ambient i la promoció dels drets humans. Es presta especial atenció al primer punt, ja que es considera que la desigualtat i explotació per raó de gènere afecten al conjunt de relacions socials. Per assolir aquest objectiu, s'ha de treballar especialment amb el fet que les dones dels països del Sud participin en els processos de presa de decisió.
5. El seu àmbit d'actuació no es limita tant sols als països del Sud (on es desenvolupen els plans de desenvolupament) sinó també als països del Nord (amb la conscienciació i educació pel desenvolupament i amb la pressió política que poden exercir cap als estats).

Així, per tant, les ONGD són una part molt important dels models de cooperació que van sorgir a partir dels anys 70, que es basa en els conceptes de reciprocitat i treball en comú i que cerca el desenvolupament a través de l'assessoria tècnica, el suport econòmic a iniciatives locals, el foment de la cooperació Sud-Sud (Boni et al, 2010:91).

A través de la realització dels seus projectes, les ONGD pretenen contribuir al desenvolupament de les comunitats on treballen, a vegades en col·laboració amb les entitats locals i d'altres amb l'acompanyament de les estructures pròpies que van establir, en el passat, a la zona.

A més, les ONGD han anat adquirint un rol cada vegada més important a nivell institucional i, a dia d'avui, són considerades com un agent més a l'hora de debatre sobre el present i el futur del desenvolupament. D'aquesta manera, algunes ONGD participen activament en els fòrums mundials en què es debaten i discuteixen elements clau que afecten als projectes de desenvolupament com són la liberalització del comerç internacional, la renegociació sobre el deute extern i han aconseguit un estatus consultiu davant d'organismes com l'Organització Mundial de la Salut o el Banc Mundial.

L'evolució i el creixement de les ONGD també ha acabat derivant, de forma gairebé automàtica amb la creació d'estructures que tenen com a finalitat la seva coordinació i l'impuls de projectes comuns: així, per exemple s'han creat estructures com la Coordinadora de ONGD d'Espanya, així com d'altres de caire autonòmic, que han acabat essent reconeguts com a interlocutors dels governs i adquirint, per tant, certa capacitat d'influència en les decisions d'aquests (Boni et al, 2010:91) .

A més de tenir més projecció pública, les ONGD reben una valoració molt positiva, tant per part de la ciutadania com per part de les institucions: tant pel que fa la seva creativitat i innovació, com per la seva credibilitat respecte d'altres entitats com partits o sindicats. No obstant això, les ONGD també han rebut crítiques, centrades, sobretot en el qüestionament de la seva representativitat o, en altres ocasions, al seu propi enfocament, que acaba legitimant i convertint-los en còmplices de les desigualtats que es viuen en el planeta, ja que no qüestionen l'ordre econòmic mundial ni van a l'arrel que genera les desigualtats en el món, sinó que només intenten pal·liar els casos d'emergència.

Així, doncs, la principal font de qüestionament de les ONGD ha estat, precisament, el paper que les ONGD han acabat adquirint en relació al poder polític. Aquest qüestionament prové, principalment de dos sectors: aquells que s'oposen frontalment al sistema i aquells que consideren que ha de ser l'estat qui es faci càrrec de les polítiques en matèria social.

Tal i com s'ha dit, dintre del món de les ONGD hi ha molta diversitat i, de fet, les podem

classificar de diferents maneres segons el punt de vista que adoptem (Boni et al, 2010:98) .

En primer lloc, si classifiquem les ONGD segons el seu model organitzatiu, hi trobem principalment dues categories: les que tenen forma jurídica d'associació i les que han preferit adoptar altres formes com federació o fundació. Aquesta diferenciació és important, ja que afecta, sobretot, a l'estructura organitzativa interna de les ONGD. Mentre que en el cas de les fundacions el pes decisor el tenen sobretot els consells directius i patrons, en les associacions el pes decisor rau en mans de les assemblees de socis.

També podem classificar les ONGD segons la seva motivació d'origen, trobant-ne 7 de diferents: religioses (que representen gairebé la meitat del total, tot i que algunes d'elles han evolucionat i actualment es consideren laiques o aconfessionals), polític-sindicals (representen un 20% aproximadament i estan lligades a una ideologia determinada), solidàries (sorgides d'experiències en països del Sud) , professionals (que agrupen col·lectius professionals com "Metges sense Fronteres"), universitàries i, per últim empresarials (no pel fet que estiguin impulsades per empreses sinó pel seu funcionament).

La tercera forma de classificar les ONGD es fonamenta en el model de desenvolupament que impulsen, fet que està estretament relacionat amb l'època on s'han originat les ONGD. Així, les ONGD que es van crear a mitjans del S.XX -considerades com al primera generació- es fonamenten en l'assistencialisme. Les de la segona generació, en un model desenvolupista i la tercera i quarta, tenen un enfocament de les problemàtiques dels països del sud més interdependent i que fonamenten les seves accions cap a la denúncia de les causes profundes i la pressió política.

4.6. Models mixtos: la cooperació triangular:

Els esforços a nivell global per arribar a acords mínims sobre Drets Humans i Medi Ambient han possibilitat consensos sobre com combatre la pobresa, la seguretat alimentària, la igualtat de gènere i la diversitat mediambiental, tot facilitant la discussió i definició durant l'any 2015, dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) que proporcionin precisions sobre els reptes que planteja la revisió del diferents models de desenvolupament, l'aparició de nous actors i la redefinició de conceptes que han d'ajustar-se a la realitat internacional vigent (Agencia de cooperación internacional de Chile, 2015:3).

Per tal de donar resposta a tots aquests reptes , el sistema internacional de cooperació ha

deixat d'entendre's des d'una òptica dicotòmica donant (país desenvolupat) i receptor (país menys desenvolupat o en vies de desenvolupament) assignant així un més gran protagonisme en el desenvolupament als Països de Renda Mitjana (PRM)

Així doncs, aquests Països de Renda Mitjana han anat assumit de mica en mica un doble rol: com país receptor de cooperació internacional i també com soci oferent de cooperació. Aquest seria, per exemple, el cas de Colòmbia, un país amb una renda mitjana relativament alta però que tot i amb això continua tenint algunes vulnerabilitats estructurals específiques que la cooperació internacional pot ajudar a superar (Galán, 2011:13).

Aquest exemple l'analitzarem detalladament a partir de l'experiència duta a terme per l'Assemblea de Cooperació per la Pau

La Cooperació Triangular, des de l'òptica que li atorga la Cooperació Sud-Sud, reforça la horitzontalitat en la relació entre els socis i el principi de benefici mutu, instal·lant-se com una de les respostes possibles als reptes actuals de finançament per el desenvolupament inclusiu i sostenible, per ser considerat un instrument eficaç per l'enfortiment de les relacions entre les parts o socis que componen l'associació.

La identificació i disseny conjunt d'un programa de cooperació triangular entre socis és una iniciativa innovadora pel que suposa d'inici d'un procés d'aprenentatge que anirà associat a tot el cicle de gestió del programa.

Una de les concepcions sobre la Cooperació Triangular es planteja com un model de col·laboració del sistema internacional de cooperació al desenvolupament, en el qual dos o més països o un organisme multilateral ajunten els seus esforços per tal de compartir experiències, coneixements i recursos, d'acord als seus avantatges comparatius, en benefici d'un tercer país o grup de països.

Podríem dir , per tant, que la cooperació triangular és aquella en què intervenen tres actors: el donant de cooperació, un actor intermedi, que bé pot ser una entitat de cooperació com un país de renda mitjana i un soci receptor d'un país de menys nivell de desenvolupament. L'esquema bàsic de la cooperació triangular és el de dos actors que afavoreixen el tercer, amb la idea que aquesta col·laboració agregada suposarà que la transferència de recursos serà més eficient i eficaç

El gran avantatge de la cooperació triangular és que permet que diversos actors es beneficiïn d'una mateixa acció de transferència i, a més, es tracta d'un model de cooperació més inclusiu.

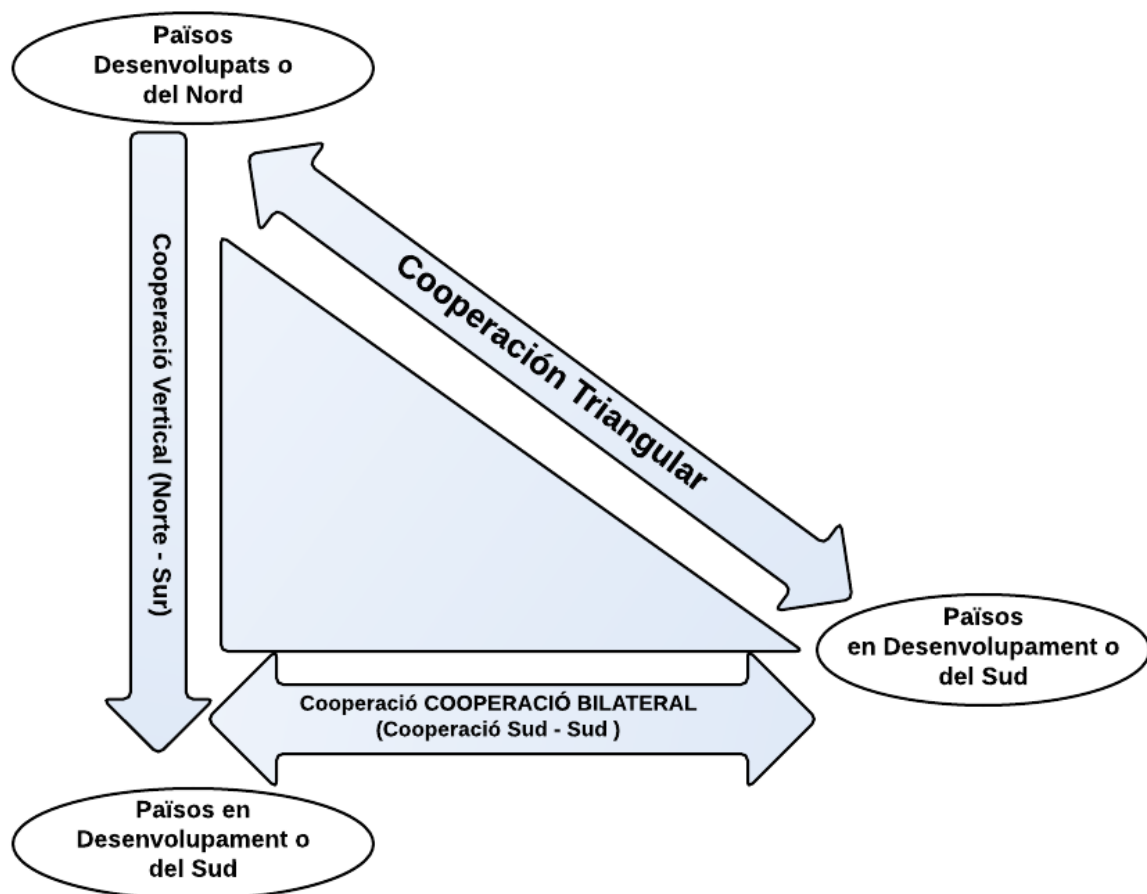
La cooperació triangular és un model relativament nou i d'aquest fet es desprèn una de les principals problemàtiques: a dia d'avui, encara té una manca de desenvolupament teòric, conceptual, instrumental i metodològic i, en conseqüència una manca d'estratègies clares (Galán, 2011:24).

La manca d'experiències pel que fa la cooperació triangular fa que sigui complicat establir una definició concreta sobre ella, però podem trobar cert consens en el fet de definir-la com un tipus de modalitat horitzontal amb més aprofundiment, però amb la mobilització de recursos tècnics entre països en desenvolupament, permetent una millora quantitativa i qualitativa dels diversos programes de cooperació horitzontal. Es considera també un model que fa de pont entre els models de cooperació bilaterals Nord- Sud i Sud -Sud(Galán, 2011:24).

Per tant, la cooperació triangular consisteix en l'associació de tres actors que tenen com a objectiu comú augmentar de forma sostenible el desenvolupament humà en un determinat lloc. Aquest actors intenten transformar la realitat a través de la contribució de dos donants tradicional (que ofereixen cooperació), associats amb un soci estratègic (oferidor emergent) per realitzar intervencions en favor d'un tercer país amb menors nivells de desenvolupament. La posició del segon agent (el país emergent, també anomenat "país pivot" o "país àncora"), té com a rol principal el d'oferir millors avantatges a l'hora d'assolir un impacte positiu sobre el desenvolupament del país-soci beneficiari

La cooperació triangular és vista, actualment com una modalitat dotada d'un important potencial de creixement sempre i quan les seves potencialitats no siguin magnificades, i sent conscients de les dificultats que pot representar el fet que hi intervinguin tres agents diferents. Així, per tant, la cooperació triangular s'ha de veure més com un procés que com un model estàtic. Un procés en el qual el diàleg, les complementaritats, la confiança mútua i la solidesa han de jugar un rol central per tal de consolidar aquest model (*Secretaría General Iberoamericana, 2015:29*).

La cooperació triangular abasta modalitats de cooperació i àrees temàtiques molt diferents com ara l'enfortiment i modernització institucional, el desenvolupament social, la cooperació econòmica per al desenvolupament, medi ambient, els recursos naturals i energia; l'agricultura i la seguretat alimentària, el desenvolupament territorial i local o la reducció de desastres. Tanmateix aquesta acció sempre acaba sent limitada, doncs tots els projectes depenen del finançament de tercers. El fet que no siguin autogestionats influeix en la seva eficàcia, ja que estan subjugats al mateix moment a objectius que potser no són els que s'havien marcat inicialment, així com a opinions forànies de persones que no estan implicades en l'acció.

Elaboració pròpia a partir de RACI (2012: 102)

5. Anticooperació:

El concepte d'anticooperació neix de la crítica radical al model de cooperació pel desenvolupament existent des de finals de la Segona Guerra Mundial. Amb ell es vol aprofundir més en les causes profundes que generen desigualtats i pobresa en el món, en el marc de la globalització. Tal i com exposa Llistar (2009), la crítica al model de cooperació es fonamenta en el fet que, des dels països del Nord, encara no hem estat capaços d'entendre el procés de globalització. Un procés que s'ha donat (i se segueix donant) de forma tan accelerada i canviant, que és molt més ràpid que la nostra capacitat per assimilar el què està passant.

Aquesta dificultat per comprendre el fenomen de la globalització pot ser molt perillosa per una gran part de les persones que habitem aquest planeta, especialment pels habitants de l'anomenat Sud Global (Llistar, 2009:11).

Es considera, per tant, que ens trobem davant d'un escenari internacional que s'ha transformat però en el que se segueixen utilitzant les mateixes fórmules per tal d'analitzar-lo, centrat encara en intentar entendre el món des de la perspectiva dels estats com a protagonistes principals, sense considerar els efectes de la globalització. En aquest mateix sentit les teories de l'anticooperació centren les seves crítiques en el fet que es continuï veient el planeta amb la lògica d'una divisió entre els estats del Primer i del Tercer món, ignorant, així, la perspectiva de classes socials, per la qual la globalització ha estat protagonitzada per les classes socials capitalistes.

A més, les teories de l'anticooperació també centren les seves crítiques en el fet que se subordini tota política al creixement econòmic sense considerar el nou marc de relacions internacionals ni els límits biofísics del planeta.

Per tant, la idea de l'anticooperació es replanteja, des dels propis fonaments, la realitat global que ens ha portat a tenir un determinat model de desenvolupament. Així, per exemple, es planteja que no és adequat parlar del concepte "pobresa", sinó més aviat de "processos d'empobriment" atribuïts, en gran part, a causes externes.

En aquest mateix sentit, es plantegen dubtes i es reflexiona entorn de les conseqüències negatives que la cooperació, les relacions internacionals i els propis projectes de desenvolupament tenen sobre els països del Sud.

Les principals respostes als dubtes que es plantegen sobre l'efectivitat real del model de creixement i cooperació les podem trobar en algunes de les principals crítiques que s'han fet a les tesis neoliberals que són hegemòniques a nivell global i que han fonamentat el model de desenvolupament actual.

Totes les teories sobre el desenvolupament que s'han portat a terme des de la Segona Guerra Mundial i en els seus diferents models i etapes històriques parteixen de la base que el dia a dia d'una comunitat de persones, sigui quina sigui la seva naturalesa, depèn de qüestions pròpies com ara la seva capacitat organitzativa, els seus recursos disponibles, la seva mida, la seva creativitat, etc. Tanmateix, deixen de banda el fet que en el marc de la globalització, i cada cop més, el destí d'una comunitat depèn a més de l'exterior. Es trobi on es trobi, ho vulgui o no, la comunitat estarà sotmesa a les decisions i circumstàncies d'actors externs. Per tant, amb el concepte d'anticooperació es critica una visió del desenvolupament pel que es considera que és responsabilitzar la víctima de ser el seu propi botxí, per així evitar qualsevol tipus de responsabilitat extraterritorial (Llistar, 2009:17).

Per fer una anàlisi de l'ordre mundial en el marc de la globalització, es parteix de dues premisses (Llistar, 2009:25):

- Les relacions de poder no han desaparegut en absolut, més aviat s'han transformat.
- Les relacions entre explotadors i explotats, dominadors i dominats es mantenen, s'han aprofundit i s'han tornat més complexes.

L'anticooperació, per tant, critica el concepte de desenvolupament que es va començar a utilitzar després de la Segona Guerra Mundial. Considerant que l'argument per construir un camps d'anàlisi propi dins de l'economia va consistir en afirmar que els països del Tercer Món tenen estructures polítiques, econòmiques i institucionals diferents a les del Primer Món i per això requereixen una aproximació teòrica diferent.

La noció de desenvolupament es va equiparar a la de creixement econòmic i se li va atribuir un doble objectiu: el de modernitzar i el de reproduir de mica en mica el model occidental. Per tant els conceptes de desenvolupament i subdesenvolupament es van situar en una

mateixa línia continua, de manera que tot país hauria d'estar el més avançat possible, amb la idea que l'única manera d'aconseguir-ho consistia en la industrialització. I que, per tant, l'únic que podia fer el Nord era donar-los el seu ajut. Un ajut que va ser concebut com intrínsecament, bo, necessari i humanitari (Llistar, 2009:36).

A la pràctica, els anhels dels països subdesenvolupats per créixer econòmicament va generar una predisposició total i acrítica a la assessoria tècnica d'experts dels països del Nord. Això era molt necessari per justificar la presència de les agències de cooperació i les ONGs al Sud. Creixement econòmic i ajut internacional serien la "fórmula" indiscutible.

Un element que també tenia gran importància era la forta influència que va tenir la Guerra Freda i la lluita contra el comunisme en la configuració de l'estratègia de desenvolupament dels països del Sud. Així, en els inicis dels projectes de cooperació a començament dels anys cinquanta es pensava que si no s'aconseguia reduir la pobresa dels països del Tercer Món aquests acabarien engolits pel comunisme. En aquest sentit, en el rerefons dels projectes de desenvolupament, trobem que la consolidació d'Estats Units com a superpotència crearia una estratègia de desenvolupament pels països perifèrics que tenia com a objectiu l'expansió del seu sistema de mercat als cinc continents.

Per tant, calia construir nous mecanismes d'ordre i control així com instituir ideologies de legitimació del sistema per tal de trobar altres maneres d'assegurar el subministrament de béns i d'expandir el capital occidental, ja que el procés de descolonització posava en perill la centralitat dels països del nord en aquest sentit.

Per tant, es considera que l'inici dels projectes de cooperació amb els països del nord es donen per què els Estats Units i les potències colonials van implementar una estratègia de desenvolupament que els permetia mantenir el seu estatus mundial i, alhora, els permetia prendre el control sobre els països perifèrics. Va ser una mena de fase posterior de l'expansió capitalista un cop acabat el projecte colonitzador (Llistar, 2009:36).

Segons Rodriguez (2005) aquest procés va permetre que, a més, els Estats Units donessin sortida al mercat exterior de la seva indústria militar, a més de crear una xarxa de influències que augmentava la seva presència en les antigues colònies, equilibrant-se així amb d'altres potències que havien tingut un passat colonial.

Diferents teories del desenvolupament han receptat diferents prescripcions als països del Tercer Món per curar-los de la “malaltia” dels subdesenvolupament i assolir el camí dels “desenvolupats”. L’ajut compleix funcions diferents depenent de quina sigui la concepció de les relacions internacionals i la noció de desenvolupament que s’utilitzi.

La fórmula més estesa és, sens dubte, la neoliberal a la qual se li afegeixen components de realisme, culturalisme, institucionalisme, fins i tot d’internacionalisme liberal.

Tant a la teoria com a la retòrica oficial, l’ajut al desenvolupament, regentat per les agències de desenvolupament d’administracions del Nord, les institucions multilaterals i una part important de les ONGs , es dirigiria al progrés capitalista del Sud.

Encara que de manera marginal respecte la resta i mal vistos per Washinton, també s’estan aplicant polítiques de cooperació diferents a les neoliberals de la mà d’organitzacions i xarxes de moviments socials així com dels governs d’alguns països com Cuba, Veneçuela, Bolívia, Equador o Paraguai, en marcs de cooperació Sud-Sud tales com el *Tratado de Comercio de los Pueblos*, l’*ALBA*, o el Banco del Sur (Llistar, 2009:52) .

5.1. Categories de desenvolupament:

L’any 1960 es crea el Comitè d’Ajuda al Desenvolupament (CAD) en el sí de l’Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) amb l’objectiu general de garantir l’expansió del volum global dels recursos posats en disposició dels països en vies de desenvolupament. Aquest programa pretenia coordinar els diferents donants. Calia mesurar i comparar els esforços realitzats per cadascun dels Estats membres.

La primera dificultat va sorgir quan es va intentar homologar els criteris per distingir entre categories molt diverses de fluxos oficials cap a Països en vies de Desenvolupament. Calia aclarir quins podien tenir la consideració d’ajuda i quins havien de ser exclosos.

La taula de les categories del desenvolupament ens mostra les diferències pel que fa els conceptes utilitzats, els matisos que aporten i la seva font de creació.

Concepte	Definició	Font
Tercer Món Primer Món	Fa referència a la posició dels diferents estats durant la Guerra Freda	Alfred Sauvy (1954).
Països en Vies de Desenvolupament Països Desenvolupats	Entén el desenvolupament com un procés lineal i divideix els estats segons el seu grau d'industrialització.	Teoria de la modernització.
Països no industrialitzats Països industrialitzats	Relaciona el nivell de desenvolupament dels estats amb el seu grau d'industrialització.	
Països Menys Avançats (PMAS)	Fa referència als països menys modernitzats del planeta. Referència implícita al baix desenvolupament tecnològic.	Nacions Unides.
Països de Baixos Ingressos Països d'Ingressos Mitjos Països d'Alts Ingressos	Categorització dels estats segons el seu Producte Interior Brut	Banc Mundial.
Països amb baix desenvolupament humà	Categorització dels estats segons el seu Índex de Desenvolupament Humà (referent als ingressos, l'esperança de vida i l'alfabetització).	Teoria de les necessitats bàsiques. Nacions Unides.
Centre Perifèria Semi-perifèria	Diferencia els estats seguint una lògica jerarquizada i interdependent, fent evident les relacions de domini entre ells.	Teoria de la dependència.
Sud (geogràfic) Nord (geogràfic)	Correspondència entre la situació geogràfica dels estats i el seu nivell de desenvolupament econòmic. Nord, rics i Sud, pobres.	Consideracions geogràfiques, no sempre precises (veure Austràlia o Mèxic p. ex.).

Països empobrits Països enriquits	Intenta fugir de les categories sub-desenvolupament/ desenvolupament i posa èmfasi en la tendència que segueixen els estats	Moviments socials antiglobalització capitalista (p. ex. la Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern).
Classe No Consumidora Classe Consumidora	Basat en els usos de consum. Categoria econòmica però sobretot sociològica.	Worldwatch Institute (2004) Sur Global (polític)
Nord Global (polític)	S'utilitza per referir-se al destí comú dels estats d'una mateixa categoria de desenvolupament en el marc de la globalització.	Moviments antiglobalització capitalista (destaquem p. ex. Focus on the Global South, Transnational Institute...).

Elaboració pròpia a partir de Llistar (2009:51)

5.2. El fracàs del sistema d'ajuda internacional:

Després de 60 anys de cooperació internacional al desenvolupament, el món dels empobrits no està pas millor, en el seu conjunt. És per això que ens caldrà una explicació satisfactòria per entendre-ho (Llistar, 2009).

Si ens tanquem en el debat de l'ajut internacional només trobem dues explicacions possibles:

a) l'ajuda internacional ha estat escassa, per tant caldrà incrementar-la. Aquesta és l'explicació que donen la majoria d'ONGs dedicades al desenvolupament internacional. b) L'ajuda internacional no ha tingut la qualitat adequada (per tant, caldrà reformar-la). Un grup d'ONGs més petit que l'anterior també sosté aquesta segona hipòtesi que es compartida, no sempre per les mateixes raons, per altres actors com empresaris, governs del Nord, etc

Limitar-se a ambdues hipòtesis implica retallar la realitat, no veure més enllà. Quan alguna cosa té com resultat seguir perpetuant la misèria, la violència i la injustícia en el món cal replantejar-se si és vàlida (Llistar, 2009:54)..

Cal considerar, per tant, que per reconstruir el mapa sencer de les relacions entre el Primer i el Tercer Món és necessari incloure tot contacte entre Nord-Sud, qualsevol interferència i mecanisme en qualsevol àmbit sense deixar-ne cap ni un. El sistema d'ajuda al desenvolupament, tot i ser complex, no és més que una sola peça del trencaclosques. Per això també hem de considerar altres sistemes tant o més importants si volem abolir les desigualtats Nord-Sud. El sistema comercial mundial, el sistema financer, el sistema militar, el sistema de seguretat internacional, les migracions...són peces clau que ens ajuden fins i tot a veure que l'actual sistema d'ajuda al desenvolupament resulta funcional pel mateix sistema que produeix les desigualtats.

A més, rebutjarem que les asimetries globals es produeixin només entre el Primer i el Tercer Món. Tot i assumint les fortes desigualtats entre països cal centrar la nostra anàlisi sobre grups d'interès, alguns del quals s'han transnacionalitzat. Per aquesta raó, i malgrat la gran heterogeneïtat de particularitats, ens referirem en termes generals no només a països empobrits o enriquits, sinó també, i principalment a les desigualtats entre el Nord Global i el Sud Global.

Així, des del plantejament crític de l'anticooperació, es parteix del qüestionament radical del sistema de cooperació, intentant respondre a preguntes com: com hauria de ser la cooperació?, què és el que representaria un ajut? O Potser ens cal redefinir el terme "cooperació"?

S'ha de tenir present que entenem que cooperar és obrar conjuntament amb altri per a una mateixa finalitat; anti-cooperar, és a dir el seu contrari, seria obrar per a una finalitat pròpia amb afectació a un tercer. Per tant, el concepte d'anticooperació es refereix al conjunt d'interferències negatives, desestructurants, activades des del Nord cap el Sud.

El balanç del que aportem des del Nord al Sud no ha de tenir forçosament efectes d'ajut a cap desenvolupament possible tal com estableix la ideologia dominant. És més, encara que la cooperació al desenvolupament fos de qualitat o fos eficaç, resultaria ser una misèria en comparació amb els mecanismes de l'anti-cooperació molt més potents en termes econòmics,

polítics, culturals i ambientals com ara el deute extern, el comerç internacional, la difusió de tecnologia, el canvi climàtic o la guerra, per exemple.

La hipòtesi principal de la teoria de la anti-cooperació proposada per Llistar Bosch radica en el conjunt d'interferències negatives exercides des del Nord Global sobre el Sud Global (anticooperació) que són prevalents sobre l'ajuda al desenvolupament (cooperació). Mentre això passi no hi haurà un món sense desigualtats ni jerarquies, ni assolirem el somni d'un bon viure global.

La segona hipòtesi que planteja la teoria de l'anticooperació és que una part significativa en termes econòmics de l'ajut internacional es regeix sota paràmetres geopolítics que tenen més a veure amb els interessos del donant que amb els del receptor de l'ajuda. Especialment quan es tracta d'ajuda gestionada per governs, institucions multilaterals o empreses. Una cooperació realment solidària ha de partir d'una anàlisi multiescalar, multicriterial i integral.,

Ens cal un canvi de paradigma que transcendeixi estratègies que ja són obsoletes. Cooperar a través d' anti-cooperar pot resultar molt més eficaç.

En resum, el corrent de pensament de l'anticooperació intenta posar sobre la taula un debat entorn a quin és el resultat de la balança entre les conseqüències positives i les negatives que les interferències dels països del Nord fan als països del Sud. A partir d'aquí, podem fer una distinció, seguint a Llistar (2009:37) entre diferents teories: des de les que ignoren les interferències negatives fins les que se centren únicament en aquestes.

5.3. Teories de l'anti-cooperació:

5.3.1. Desenvolupament realista-neoliberal:

Per tal d'entendre els diferents corrents de l'anticooperació és imprescindible conèixer el corrent de pensament en el qual s'ha fonamentat el model de cooperació Nord-Sud actual: el realista-neoliberal.

Per entendre'l, és necessari fer un petit recorregut pels canvis que el propi pensament liberal ha tingut al llarg de la història. Després de la Primera Guerra Mundial les principals teories liberals es basaven en el principi de *Law not war*, consistent en creure que amb la

implementació de sistemes democràtics arreu dels països del món, s'aturarien els conflictes bèl·lics, ja que es partia de la base que el poble mai optava per la guerra per què li tenia por.

La Segona Guerra Mundial i el fet que tant l'Alemanya nazi com la Itàlia feixista havien sorgit de lideratges escollits popularment va fer caure aquesta teoria, i va ser aleshores quan es va optar pel realisme neo-liberal, que bàsicament defensava que la llei i la democràcia només es podien garantir mitjançant la guerra. El *law not war*, per tant, va ser substituït per la idea que només la guerra podia evitar la guerra.

Aquest canvi en la noció de desenvolupament (de considerar la democràcia com a garant de la pau fins a considerar la guerra com a garant de la democràcia) va de la mà amb una evolució cap a enfocaments menys sistèmics i més simples, basats en l'individu i la idea que les relacions internacionals es resumien com a relacions entre estats defensant els seus propis interessos en termes de poder. Cada estat tenia els seus propis interessos particulars ("interessos nacionals"). Aquesta nova visió es veu perfectament reflectida amb les política exterior dels EEUU en els anys 60, que incorpora polítiques de desenvolupament a la seva manera de fer tradicionalment militarista. Els seus objectius són frenar l'avanç del comunisme i aconseguir que tots els països del Sud facin el mateix procés evolutiu per tal de superar el seu subdesenvolupament amb l'objectiu d'arribar a la fase de societats de consum massiu. Si els països no fossin capaços d'aconseguir aquest objectiu per sí mateixos els caldria l'ajut exterior, ja fos en forma de diners, tecnologia o experiència.

Aquesta teoria va legitimar l'ajut exterior, la inversió estrangera, el comerç internacional o qualsevol forma de capital des de l'exterior, tots ells entesos com transferències transnacionals modernitzadores, necessàries pel creixement capitalista. Per tant, la política exterior de les potències occidentals (especialment els EEUU) es basa en la combinació de la guerra i dels projectes de desenvolupament i es pot resumir amb la idea que tota interferència del Nord cap al Sud és bona.

El realisme neo-liberal comença a perdre pes com a teoria hegemònica durant els anys setanta. Fins aleshores, ningú no qüestionava el rol planificador de l'Estat, però a partir d'aquell moment té lloc la contrarevolució neoliberal, en la que s'imposa que la gestió de l'economia ha de deixar-se en mans del mercat en comptes de l'Estat. L'empresa privada ho ha de gestionar tot i l'Estat ha de limitar-se a garantir la seguretat jurídica de la propietat privada.

Es proposa que el millor model de creixement és que cada país s'especialitzi reorganitzant la seva economia segons la *divisió internacional del treball*.

5.3.2. Corrent culturalista:

Aquesta corrent emfatitza la importància del factor cultural en l'origen de les desigualtats. Els culturalistes, seguint el pensament de Weber (2004) pel qual el sistema cultural i de valors determina la teva realitat material i les condicions de vida de les persones, assenyalen que el "subdesenvolupament és un estat mental" Per tant consideren que la solució és "modernitzar el caràcter de les persones" , és a dir, aconseguir que les persones desenvolupin el sentit d'eficàcia personal, que s'informin de fonts diverses, que estiguin obertes a noves idees, que s'esforcin, etc.

Tant el sector públic com el privat ha acollit amb entusiasme aquest tipus de tesi sense tenir en compte que el fet d'assumir, des dels països del Sud, elements de la cultura occidental pot, en alguns casos, constituir una interferència negativa.

5.3.3. Institucionalisme:

És durant els anys noranta que aquest corrent pren certa centralitat de la mà de les polítiques de *good governance* del Banc Mundial. Aquest corrent afirma que la inestabilitat dels països perifèrics és deguda a la seva posició en el sistema internacional, però en gran mesura, també a la feblesa de les seves estructures institucionals internes. Per aquesta raó, el factor cultural torna a ser la clau ja que s'assumeix que tant valors, nivell formatiu o ideologies, són els elements principals per explicar la dinàmica de les institucions.

5.3.4. Desenvolupament estructuralista:

L'enfocament estructuralista se centra en els la incidència que tenen els factors externs (com el sistema financer internacional o el comerç internacional) sobre els països subdesenvolupats. Partint de plantejaments marxistes, els estructuralistes tracten de descriure les interferències transnacionals de tipus negatiu que reben els països del Sud. Estudiant especialment les posicions de poder i domini dels països del nord sobre els països del Sud. El model planteja en primer lloc que les estructures dels països centrals són diferents a les dels països perifèrics i en segon lloc, que el subdesenvolupament de la perifèria és degut en bona

part pel desenvolupament del Centre. Finalment planteja que centre i perifèria realitzin funcions diferents però complementàries dins del sistema econòmic internacional.

5.3.5. Teoria de la dependència:

Es tracta d'una crítica molt dura a la teoria liberal de la modernització, pròpia de la primera etapa de la cooperació al desenvolupament, als anys 50. Postula que les economies dels països estan sempre condicionades pel desenvolupament i l'expansió d'altres economies. Així, els països del Sud es troben sotmesos a la pressió de diferents mecanismes i interferències internacionals lligades a la història del capitalisme. Aquesta visió confronta directament amb la idea de la teoria de la modernització per la qual el subdesenvolupament és una fase prèvia del desenvolupament. Segons els defensors de la teoria de la dependència és el contrari: el subdesenvolupament no és sinó la conseqüència històrica del colonialisme i de l'imperialisme.

5.3.6. Teoria del sistema mundial:

La teoria del sistema mundial neix a partir de la crítica a les teories de la dependència, ja que consideren que centren massa la seva anàlisi en el paper dels estats. Les teories del sistema mundial -també anomenades “noves teories de la dependència”- plantegen que la unitat d'anàlisi per comprendre les desigualtats no poden ser els estats, sinó el propi sistema internacional: el “sistema món”, ja que en el context del capitalisme global es permet controlar tot tipus de recursos més enllà de les fronteres dels Estats- Nació.

Així, es desenvolupa aquest sistema-món assumint que existeix una jerarquia de de tres conjunts de països: els centrals (que exploten a la resta i que són els únics que disposen d'un desenvolupament econòmic capitalista autònom), els semi-perifèrics (que exploten als perifèrics) i els perifèrics (que depenen de l'exterior pel seu desenvolupament econòmic). Aquesta distribució respon a la lògica d'una divisió internacional del treball que respon tant a les diferències el estats com a les condicions laborals de tot el planeta.

Per tant la teoria del sistema mundial parteix d'una anàlisi de les classes socials trascendit a un nivell global.

5.3.7. Teoria de les necessitats bàsiques:

Es tracta d'un enfocament neokeynesià que encara avui té certa vigència a través de la noció de "desenvolupament humà". Sense afectar les bases del capitalisme, aquesta teoria es planteja aconseguir una més àmplia equitat a partir de la satisfacció de les necessitats bàsiques de la població mundial.

5.3.8. Teoria del desenvolupament endogen/auto-centrat:

Es fonamenta en l'exercici de la sobirania sobre el territori propi. Proposa que els sistemes productius s'orientin prioritàriament a les necessitats locals i no a les necessitats del mercat global. Es tracta d'un enfocament polític segons el qual no només s'han de cobrir les necessitats locals sinó que també cal controlar i administrar els propis recursos. Es tracta de minimitzar aquelles interferències transnacionals perilloses per tal de reduir-les al màxim.

5.3.9. Sobirania alimentària:

Concepte introduït i promogut per Via Campesina des dels anys noranta. Planteja el dret dels individus, comunitats, pobles i països a definir les seves pròpies polítiques respecte l'agricultura, el treball, la pesca, alimentació i terra, apropiades a les circumstàncies ecològiques, socials, econòmiques i culturals. Inclou el dret a la alimentació i el dret a produir aliments.

Aquest planteig de desenvolupament endogen presenta avantatges com fomentar la participació dels "petits" i la seva creativitat. A nivell macro presenta un desenvolupament diversificat formant una mena de sistema internacional policèntric.

Actualment alguns governs populars d'Amèrica del Sud s'han mostrat afins a la perspectiva del desenvolupament endogen.

5.3.10. Teoria post colonial:

Aquest corrent de pensament afirma que les relacions Nord-Sud segueixen estant marcades pel colonialisme. Sustenten la teoria sobre dues idees bàsiques: a) l'agravi històric que suposa pel Sud l'etapa del colonialisme i b) creuen que es mantenen actualment formes de colonialisme occidental, especialment lligades al món de les idees en allò que anomenen "colonialitat del saber". Occident decideix com i què s'ha de pensar. Defensen societats transculturalitzades que deconstrueixin la idea de Tercer Món.

5.3.11. El concepte del “viure bé” (*sumak kawsay/suma q’amaña*):

Occident mai ha tingut en consideració el concepte de desenvolupament que exposaven les comunitats locals perifèriques. Això no vol dir, però, que no puguem disposar d’idees relativament clares produïdes des de la seva perspectiva cultural al llarg dels anys. Han estat els autors que, des de la perspectiva de l’anticooperació, s’han preocupat pels discursos sorgits de les comunitats locals dels països del Sud i, a causa d’aquesta preocupació, s’ha popularitzat el concepte del “viure bé”.

El “bon viure i conviure” és una proposta sorgida dels pobles indígenes andins. Fa referència a una certa plenitud de vida, així com al benestar social, econòmic i polític que anhela qualsevol poble. Busca la vida harmoniosa entre els éssers humans i la naturalesa. El “bon viure” ens defineix un sistema de referència que ens permetrà establir quines interferències Nord-Sud són negatives i quines positives.

Es basa en la reciprocitat, la cooperació i en la complementarietat. Com diu l’economista equatorià Alberto Acosta (2008) cal entendre-la com una resposta antisistèmica i col·lectiva al concepte individualista de benestar. Per aquests pobles andins el conceptes de desenvolupament, pobresa o riquesa no tenen cap sentit. Cal una visió holística de com hauria d’actuar la societat en el seu conjunt per construir el *sumak kawsay* (bon viure), *sumak allpa* (terra fèrtil sense mal) i *sacha runa yachay* (tot el coneixement ancestral).

Alguns intel·lectuals andins descriuen el concepte occidental de “viure millor” com una idea consumista, mercantilista i individualista que genera falses necessitats.

Respecte l’objectiu d’aconseguir diferenciar interferències positives i negatives, la visió del *bon viure* aporta tres aspectes que semblen particularment útils.

1. **Viure bé amb la natura.** aquest concepte es constitueix en un paradigma de societat sostenible. En la visió andina i en la de molts altres pobles originaris no existeix superioritat entre el què és humà i la natura. Això obliga a desplegar canvis fonamentals en la configuració del sentit de la vida per part de la humanitat. Implica redissenyar l’ economia en sentit contrari.

2. **Viure bé amb autodeterminació.** per viure plenament cal que cada qual, cada comunitat, cada poble, cada família cultural del món pugui definir el seu propi projecte respectant la resta de projectes, de pobles i la natura.
3. **Viure bé essent crítics al desenvolupament capitalista:** Tal com diu una de les propostes de la Declaració dels Fills de la terra “ens cal avançar cap a la construcció de sistemes socials del “Bon Viure” basats en la reciprocitat entre humans i amb la mare terra i no en el suïcidi planetari de la mercantilització de la vida.”

El concepte del “viure bé” ja ha aconseguit traspasar el pla teòric i, de fet, ja ha estat recollit com un dret en algunes de les noves constitucions d’alguns estats de l’Amèrica Llatina com Equador o Bolívia.

La diferència del concepte del “viure bé” amb, per exemple, el del desenvolupament humà plantejat des de les Nacions Unides, es basa en el fet que integra millor els valors col·lectius de solidaritat intergeneracional, d’harmonia amb la naturalesa, de justícia social i ambiental o de respecte a la identitat i democràcia autènticament participativa que haurien de ser els principis rectors de la cooperació i la solidaritat.

5.4. Teoria del decreixement:

Tal i com s’ha exposat, l’anticooperació posa en dubte els fonaments del paradigma de la cooperació i de les relacions entre Nord i Sud que trobem actualment, considerant que les interferències dels primers sobre els segons són principalment perjudicials si l’objectiu és el de reduir o acabar amb els processos d’empobriment i sub-desenvolupament del segons.

En aquest sentit tal i com exposa Mosangini (2007), així, és de gran interès parlar de la teoria del decreixement: un corrent de pensament que complementa perfectament les teories de l’anticooperació, ja que posa al centre del debat la necessitat de sortir del model actual, basat en la lògica del creixement continu, per tal de revertir tant la crisi ecològica com la social que estem vivint a nivell mundial.

Abans de parlar de la relació entre cooperació internacional i decreixement, és de gran importància contextualitzar i definir els plantejaments de les teories del decreixement.

El concepte de “decreixement” va ser creat per l’economista Nicholas Georgescu-Roegen entre els anys 60 i 70 a partir d’una crítica radical a l’economia ortodoxa i sorgeix després d’estudiar des de la física i més concretament de les lleis de la termodinàmica l’escassetat material del planeta, conclouent que “la nostra societat i model econòmic se sustenten en el desgast d’energia i matèria finites i irrecuperables”.

A més de mostrar la contradicció entre el model d’economia neoclàssica des d’una basant ambiental, també constata com el model econòmic actual és insostenible des del punt de vista social, ja que conclou que el progrés tecnològic fa que la producció a nivell mundial depengui, cada vegada menys, de les propies capacitats humanes i més de recursos finits o de la tecnologia. Aquest fet provoca que les desigualtats i la divisió social del treball augmenti.

Amb aquestes premisses, Georgescu-Roegen crea una nova perspectiva teòrica: la bioeconomia, amb l’objectiu de formular una ciència econòmica i ecològica socialment sostenible, entenent els processos econòmics com un subsistema de la biosfera.

En tot cas, Georgescu-Roegen no és l’únic autor en plantejar el decreixement, ja que aquesta idea ja va ser plantejada des de disciplines i posicions molt diverses, fonamentalment des d’àmbits de la crítica social i ecològica a l’economia. Totes elles han ajudat a construir el que avui entenem com a idea del decreixement, entesa com un conjunt d’iniciatives contràries a l’economia dominant, fonamentades en la idea que el creixement il·limitat propi del capitalisme és contradictori amb les lleis de la naturalesa i que, per tant, és urgent la implantació d’un nou model que sigui conseqüent amb les càrregues que pot suportar el medi ambient, i no tant com un programa polític en sí mateix.

I és en aquest punt on la teoria del decreixement posa en qüestionament el model de cooperació pel desenvolupament, ja que el model de consum i de creixement il·limitat i desproporcionat es dona, fonamentalment, en els països del Nord i d’occident, mentre que la majoria de població dels països del Sud, que conformen gran part de la població mundial, segueixen vivint per sota del líndar ecològic que marca la naturalesa. A més, les desigualtats socials entre països (o persones) riques i pobres es va augmentant a mesura que el consum creix.

A aquest factor se l'anomena deute ecològic, amb la intenció de visibilitzar el fet que els països del Nord exporten matèria i energia des dels països del Sud a preus baixos i sense assumir els impactes socials i ecològics associats als processos d'extracció, transport i consum d'aquestes. De la mateixa manera, els països del Nord usurpen als del Sud les funcions de biosfera. Per tant, el concepte de deute ecològic fa referència al deute dels països industrialitzats respecte els altres països conseqüència de l'expoli històric -des de l'època de la colonització- i present dels seus recursos naturals i l'impacte ambiental que aquest genera. Aquest deute es dona, sobretot, en quatre dimensions: deute del carboni (referent a les emissions de CO₂), la biopirateria (La pràctica per part de les multinacionals en enregistrar patents dels recursos biològics com llavors o plantes per després desenvolupar modificacions genètiques i, posteriorment, comercialitzar-les), els passius ambientals (extracció de recursos a preus molt baixos i contaminació) i, finalment (els fenòmens d'explotació del Nord al Sud de residus tòxics). El preu de l'esgotament dels recursos naturals i la degradació de la biosfera, així com l'increment de les desigualtats socials són pagats per una gran majoria de països i de persones, mentre que una minoria s'aprofita dels beneficis del creixement.

Tal i com s'ha deixat palès, el deute ecològic a causa del creixement és generat pels països del Nord (per tant, els podem anomenar deutors de creixement) i els principals perjudicats són els països del Sud (acreedors de creixement). Tant és així, que la immensa majoria de la població dels països del Sud –tota la seva població excepte les elits- té una responsabilitat gairebé nul·la en el sobreconsum, si bé és els qui pateixen les majors conseqüències.

El tipus de relacions Nord- Sud, també creen altres tipus de “deutes” més enllà de l'ecològic. Es pot parlar, també, de “deute social”, producte de l'intercanvi desigual, produït pel fet que els països del Nord importen i comercialitzen matèries primeres provinents dels països del Sud.

També podem parlar d'un deute cultural, en el sentit que l'economia capitalista condemna a cultures mil·lenàries a la desaparició, impossibilitant la supervivència de formes de vida, agricultura, artesanía, etc.

Per últim, també cal destacar un deute històric vinculat a la colonització, arrel de la implantació dels models de consum de la metròpolis a les colònies i que ha generat que els països del Sud es vegin perjudicats pel comerç internacional, mentre que són els països del Nord els que n'extreuen beneficis

3.4.3.1. Teoria del decreixement i cooperació

Un cop exposada, a grans trets, en què consisteix i en què es fonamenta la teoria del decreixement, explicarem la relació entre aquesta i la crítica al sistema de cooperació internacional. Mosagini (2007:14) veu el sistema de cooperació imperant com una forma – explícita o implícita- de retornar el deute de creixement que els països del Nord tenen amb el Sud. Una forma que, en aquest cas, es redueix a ajudes econòmiques i posa en dubte si aquesta és la millor forma de retornar aquest deute, considerant que no es tracta tant de valorar econòmicament l'import del deute perquè el Nord pugui retornar-la al Sud (que també) sinó més aviat d'entendre les repercussions que comporta per als nostres models productius i de consum. El primer pas abans de pensar en restituir és deixar de generar deute i és per això que entén que la resposta al deute passa fonamentalment pel decreixement dels països del Nord. Per tant, és necessari impulsar un ajustament estructural dels països occidentals que els permeti tornar a situar-se per sota del sostre ecològic màxim de consum marcat per les capacitats de regeneració de la biosfera. Un ajustament que s'hauria de centrar en els components del decreixement que més afecten al Sud, intentant acabar amb els efectes més urgents que les economies del Nord tenen sobre les condicions ambientals i de vida dels països del Sud.

Si el capitalisme globalitzat ha forçat un ajustament econòmic al Sud, el deute del creixement ens permet revertir la perspectiva situant la necessitat d'un canvi profund i inevitable al Nord on se situen les veritables causes de les crisis ecològiques i socials que afecten la humanitat.

Mosagini apunta a diferents pistes i propostes en diferents àmbits per impulsar aquest decreixement en els països del Nord amb l'objectiu de pal·liar els deutes entre països desenvolupats i subdesenvolupats, intentant acabar així amb els processos d'explotació i desigualtat social:

1. *Fluxos de recursos materials i energètics*: El model actual de consum energètic es fonamenta en la depredació de recursos provinents dels països del Sud a preus baixos, en condicions desfavorables, amb alts impactes ambientals i socials, són els que permeten en primer terme mantenir els ritmes de producció i consum dels països del Nord.

2. *Models agrícoles:* Tendir cap a un model agroagrícola. Ja que, en primer lloc, el model actual depèn totalment del petroli, un recurs finit i, en segon lloc implicaria la fi del *dumping*⁴ agressiu que realitzen els països del Nord, en subvencionar massivament l'exportació de productes alimentaris a baix cost cap als països del Sud , condemnant els sistemes i tradicions locals de producció
3. *Models industrials:* Les empreses transnacionals haurien d'operar en tots els països en les mateixes condicions socials i ecològiques, d'acord a criteris d'estricta sostenibilitat. L'ajustament suposaria el respecte de la capacitat de càrrega del planeta, així com la incorporació de tots els impactes negatius del creixement implicarien una profunda relocalització de les economies, de la producció, de les decisions, de l'organització, etc., deixant un marge molt estret a la realitat de les multinacionals. Per tant caldria, també, posar en dubte la seva existència.
4. *Pagament del deute de creixement:* Tot i que, tal i com s'ha dit no hauria de ser l'element central, l'ajustament estructural del Nord també hauria de contemplar algunes formes de rescabament del deute del creixement. S'haurien d'establir compensacions econòmiques almenys per pal·liar alguns dels aspectes més negatius del deute. En aquest sentit, evidentment , també s'hauria de cancel·lar el deute financer que el Nord reclama al Sud.

Contemplar la cooperació al desenvolupament des de la perspectiva del decreixement obliga a replantejar completament els seus fonaments. El decreixement ens ensenya que el problema no són els països del Sud i el seu hipotètic subdesenvolupament. El problema són els països del Nord, el model occidental que condemna la sostenibilitat ambiental i social del planeta. La cooperació necessita incorporar aquest canvi radical d'enfocament. El que es requereix canviar és abans de res el Nord. El problema no és la pobresa, el problema és la " riquesa".

La qüestió social també s'ha d'entendre des d'aquesta perspectiva, ja que les desigualtats avancen paral·lelament a la deterioració ecològica. Tornar a respectar la sostenibilitat ecològica i social, no superar la capacitat de càrrega del planeta, afrontar de manera solidària la degradació irrevocable de la matèria i l'energia, haurien de ser els continguts bàsics de l'agenda de treball de la cooperació internacional.

---

⁴ En economia, es refereix a la pràctica de vendre a preus inferiors al cost.

La cooperació internacional pot tenir un paper determinant en acompanyar el procés d'ajustament estructural del Nord, mitjançant l'intercanvi de coneixements amb el Sud, perquè aprengui a tornar a pràctiques sostenibles, recuperant formes de vida ancestrals respectuoses del planeta que s'han perdut.

La cooperació internacional també es torna inevitable davant l'escassetat i la llei d'entropia, ja que el conjunt de la humanitat depèn de forma interconnectada dels mateixos recursos finits. Posat que el sostre ecològic condiciona al conjunt de la població mundial, "els recursos han de ser mundialitzats (nacionalitzats i socialitzats) i administrats èticament per una agència mundial." (Georgescu-Roegen a Mosagini, 2007:17). Es tracta de convertir-los en béns públics globals, administrats d'acord a criteris de sostenibilitat ecològica i social. Aquest enfocament alternatiu de globalització hauria de complementar i facilitar la necessària relocalització d'economies i societats.

Estem parlant, per tant, d'una perspectiva de la cooperació que queda molt allunyada i és fins i tot radicalment oposada a l'actual forma de conceptualitzar-la, com un flux de donació monetària i assistència tècnica des dels països més rics cap als països pobres. No es tracta que el Nord aportï ajuda i solidaritat al Sud. La cooperació hauria de contemplar-se fonamentalment com un doble mecanisme d'ajust estructural al Nord i de transferència del deute del creixement cap al Sud.

Pel que fa els països del Sud, es fa imprescindible desconfiar de les actuacions que intentar reproduir models de "desenvolupament econòmic " provinents de països del Nord, caient en la mateixa lògica d'esgotament de recursos i energia. De la mateixa manera, seria convenient no transformar els models agrícoles d'acord a les exigències de l'agricultura productivista o de l'exportació, sinó conservar les pràctiques sostenibles ancestrals i defensar la Sobirania Alimentària dels pobles.

Més que en els projectes executats al Sud , la nova cooperació sorgida arran del decreixement hauria d'atorgar un paper fonamental a la feina al Nord, reorientant la sensibilització i l'educació per al desenvolupament cap a la promoció del decreixement i de l'ajust estructural de les societats occidentals. Per a això, també es necessitarà cooperació Nord / Sud, així com Nord / Nord i Sud / Sud, en la recerca de nous camins i models que tornin un futur a la humanitat i al planeta.

6. Agents de Cooperació Internacional:

RACI anomena Agents de Cooperació Internacional a tots aquells actors que realitzen inversió social estratègica, sigui quin sigui l'origen de les seves fonts de finançament - públiques, privades o mixtes-i les accions dels quals apunten a la resolució de problemàtiques d'interès públic, a través de la provisió de recursos humans i/o financers i de transferències de capacitat tècnica, administrativa i tecnològica.

Fonts segons el tipus d'organització:

➤ Agències de Cooperació Internacional:

La major part dels països desenvolupats i d'ingressos alts compta amb entitats o organismes d'Assistència Oficial per al Desenvolupament que proporciona assistència financera, ajuda humanitària, cooperació tècnica i administrativa a diferents governs, ja siguin d'àmbit nacional o local o a organitzacions no governamentals.

➤ Corporacions o empreses amb programes filantròpics internacionals:

Comprèn aquelles entitats o institucions privades la finalitat fundacional de les quals és aconseguir guanys a través de transaccions comercials. Dins la seva estructura organitzativa tenen un departament o àrea de vinculació amb la societat a través de la qual canalitzen fons o projectes d'ajuda comunitària a escala internacional.

➤ Embaixades:

És la representació diplomàtica d'un Estat davant el govern d'un altre Estat. Té com funció principal transmetre els missatges del seu Estat a l'Estat de residència i viceversa.

➤ Filantrops individuals internacionals:

Persones físiques que realitzen donacions o aportacions en espècies a d'altres països en els quals resideixen o bé en són originaris.

➤ Fundacions privades internacionals:

D'acord amb la definició de *The Foundation Center* una fundació és una entitat no governamental sense ànims de lucre, l'objectiu principal de les quals és atorgar donacions a organitzacions, institucions o individus amb finalitats científiques, educatives o culturals entre d'altres.

➤ **Governos locals:**

Es refereix a les divisions territorials que tenen els estats sobirans pel que al caràcter polític-administratiu.

➤ **Ministeris de relacions exteriors:**

Cadascun dels països té dins de la seva estructura nacional una entitat encarregada per als assumptes que fan referència a la vinculació del propi país amb altres nacions, amb organismes multilaterals, etc.

➤ **Organismes internacionals:**

Són organitzacions intencionals públiques no intergovernamentals, és a dir organitzacions amb abast o presència internacional els membres dels quals són estats sobirans. A les estadístiques del CAD les institucions internacionals amb membres governamentals són aquelles que realitzen la totalitat o una part de les seves activitats en favor del desenvolupament.

➤ **Organismes governamentals estrangers:**

Són tots aquells òrgans que realitzen accions d'ajuda internacional que no comparteixen la mateixa classificació de les ambaixades, ministris de relacions exterior, agències de Cooperació Internacional i govern locals.

➤ **Organitzacions no governamentals internacionals:**

Són institucions que persegueixen el bé comú a nivell mundial.

➤ **Representacions estrangeres:**

Són entitats que representen col·lectius de interessos ja siguin públics o privats a nivell internacional. Pel que fa la Cooperació Internacional es refereix a la institució que representa a un conjunt de països que s'han vinculat entre sí.

➤ **Universitats:**

Les Universitats poden tenir beques de recerca, d'estudi, *fellowships*, premis... per a ciutadans no residents en el qual està ubicada la Universitat.

6.1 Cooperació al desenvolupament des de la pràctica :

En aquest apartat veiem els punts de vista de diferents persones que treballen en diversos àmbits de cooperació al desenvolupament des d'un vessant pràctic en l'actualitat en primera línia.

La seva visió ens ajudarà a entendre quines són les dificultats reals que es troben en l'aplicació de la seva tasca quotidiana, així com les diferents concepcions ideològiques que sustenten el seu treball.

Hem cregut convenient tenir l'opinió d'aquestes persones que treballen sobre el terreny per tal de fer una aproximació que ens permeti detectar, grosso modo, si el seu punt de vista coincideix amb algunes de les teories exposades anteriorment.

Sàgar Malé Verdaguer és Tècnic de Cooperació al Desenvolupament (especialment en països musulmans i en conflicte com Palestina, Afganistan o Tunísia) on ha estat treballant sobre el terreny.

Actualment és guionista i realitzador de documentals i redactor de reportatges de temes socials, culturals i músiques del món.

La cooperació al desenvolupament hauria de ser tot un seguit de mesures polítiques i socials, per equilibrar les diferències que s'han generat entre els diferents països, les persones i l'entorn des dels interessos de la societat civil i sota els principis del Dret Internacional, i des d'un principi a allò local en cultura i medi ambient.

Ricard Vilaregut Sáez És Doctor en Ciències Polítiques i actualment treballa a l'Ajuntament de Badalona com a tècnic en polítiques públiques relacionades amb les noves tipologies de participació.

La cooperació ha d'incloure el concepte de la dignitat, entesa com un complement indispensable per a totes les accions vinculades a la cooperació al desenvolupament siguin aquestes fetes a les societats receptores com a les societats emissores. És molt important que la dignitat de la persona estigui al centre. Dignitat entesa com el respecte i estima que una persona té de si mateixa i que mereix també per part dels altres.

Matilde Martínez Sallés és Llicenciada en Filologia Hispànica compagina la docència en l'ensenyament secundari amb la docència com a formadora de professorat de Segones Llengües i Llengües Estrangeres. També fa tasques de cooperació a l'Amèrica Llatina.

Cooperar per a mi és, per sobre de tot, aprendre, enriquir-me amb l'experiència de conèixer, acompanyar i compartir amb persones i col·lectius d'altres països i cultures que lluiten per les mateixes causes que jo lluito.

7. Estudi de cas: l'Assemblea de Cooperació Per la Pau:

En aquesta segona part de l'estudi, es realitzarà una anàlisi des d'una perspectiva crítica d'una de les principals ONGs de Catalunya i de l'Estat espanyol: l'Assemblea de Cooperació per la Pau. En primer lloc s'estudiarà l'estructura, la història i l'ideari de l'associació per relacionar-ho amb l'aproximació teòrica que hem descrit anteriorment i veure, així, l'aplicació pràctica de la descripció sobre la cooperació internacional que hem presentat.

En segon lloc, s'analitzarà un projecte de cooperació pel desenvolupament que he desenvolupat en aquesta ONG. En aquest cas, una proposta de projecte presentat per l'Assemblea de Cooperació per la Pau (d'ara en endavant ACPP), conjuntament amb l'Ajuntament de Barcelona que té com a objectiu contribuir a l'accés al dret de les víctimes del conflicte armat a Medellín (Colòmbia). Donades a aquestes circumstàncies, fins i tot he tingut l'oportunitat de visitar la ciutat on s'aplica aquest projecte: Medellín (Colòmbia) podent veure de prop i escoltar als seus beneficiaris i ser testimoni directe dels seus resultats.

L'objectiu és el de desenvolupar i exemplificar tots els punts que s'han explicat en la part del treball referent a l'aprofundiment teòric en un cas pràctic que es dona en el nostre context.

Així, en primer lloc, s'analitzarà la ONG que proposa aquest projecte: l'ACPP, per tal de veure de quina manera s'aplica a la pràctica allò que s'ha exposat en la part teòrica.

7.1. ACPP: Una breu explicació:

L'ACPP⁵ és una ONG sense ànim de lucre, laica, independent i defensora dels valors democràtics fundada al 1991 i declarada d'utilitat pública al 2004. Treballen en dos àmbits

---

⁵ Informació extreta del projecte (veure annex) i del web www.acpp.com

estretament relacionats: la cooperació al desenvolupament als països del Sud i l'acció social als països del Nord. En la primera d'aquestes dues funcions, cal destacar que durant aquest 25 anys, han desenvolupat projectes de cooperació a diferents indrets del món: al Magreb, Orient Mitjà, Àfrica Occidental, el Carib i Amèrica Llatina.

Pel que fa la segona part (acció social als països del Nord) es desenvolupa en dos àmbits diferenciats: en primer lloc, la sensibilització amb la finalitat d'informar, conscienciar i mobilitzar les societats del Nord mitjançant diferents activitats com xerrades, exposicions etc. i, en segon lloc, l'educació pel desenvolupament, que té com a objectiu la conscienciació dintre de les societats del Nord, pel que fa les diferències entre Nord i Sud i la coresponsabilitat que tenim com a ciutadans i ciutadanes del Nord. En definitiva, amb els projectes d'educació pel desenvolupament es pretén contribuir a “tenir una societat crítica amb les causes que provoquen la pobresa i la manca de drets, al mateix temps que activa en el canvi i, per tant, més solidària.”

Des dels últims anys (des del 2010 aproximadament) té com a objectiu afegit l'aprofundiment amb les entitats i ONGs dels països del Sud, per tal de realitzar projectes de cooperació conjuntament amb aquestes.

En tot cas, a causa de la crisi econòmica que ha afectat a les ONGs i al sector de la cooperació ha forçat a reduir les seves despeses amb tancaments d'algunes delegacions i a prioritzar algunes de les seves despeses cosa que ha afectat, òbviament, la seva acció.

7.2. Relació ACPP i marc teòric:

7.2.1. L'ACPP i les fases històriques de la cooperació:

Tal i com s'ha explicat, l'ACPP va néixer a l'any 1991, és a dir, en el moment en que es va donar el gran creixement de les ONG. Tal i com s'ha explicat al punt sobre la història de la cooperació al desenvolupament, en la seva 4a fase, a la dècada dels 90, amb la fi de la guerra Freda es caracteritza per tres elements: els canvis en els interessos geopolítics dels estats, l'auge de les ONGs i l'aparició de nous conceptes com el “desenvolupament sostenible” o “desenvolupament humà” i el treball en nous àmbits com l'igualtat de gènere o el de la

desigualtat que, tal i com s'ha vist, són un dels eixos centrals pel seu projecte d'acció social i d'Educació pel desenvolupament.

Tal i com s'ha vist en l'explicació prèvia, a més, l'ACPP també ha viscut un procés de transformació i de canvi que coincideix amb el que s'ha explicat en la part teòrica. Així, tal i com s'exemplificarà en el projecte concret a analitzar, un de les principals àmbits on està centrada és el dels drets, considerant –i coincidint de nou amb allò exposat en el marc teòric– que drets i desenvolupament són dos conceptes que van de la mà i que es retroalimenten. Una idea que va aparèixer a la 5a fase de la cooperació al desenvolupament.

També trobem coincidències entre la última fase que s'ha estudiat i el procés històric viscut per l'ONG analitzada: la fase actual, que es caracteritza per l'augment dels processos internacionals, la complexitat d'aquests i la pèrdua de sobirania dels estats i, en moltes ocasions, el tractament per part d'ONGs de noves temàtiques que, fins aleshores, només eren tractades pels estats, com poden ser la defensa del medi ambient o els drets i llibertats de la ciutadania.

Una última coincidència –que no pel fet de ser òbvia ha de deixar de ser comentada– entre allò exposat en el marc teòric i la pràctica que veiem en l'estudi del cas de l'ACPP és l'efecte de la crisi econòmica des de l'any 2008 i la confirmació que aquesta ha tingut un efecte molt negatiu en els projectes de cooperació.

7.2.2. Cooperació amb fonts governamentals:

L'ACPP emmarca les seves actuacions i projectes dintre de la cooperació no governamental o privada, es a dir aquella que no prové directament de cap organisme públic ni financer.

També veiem com l'ACPP compleix perfectament tots els punts del codi de conducta marcat per les ONG-D: És una organització estable, sense afany de lucre, té una voluntat de canvi o de transformació, té suport i presència social, és independent respecte les institucions, posseeix recursos que provenen de la solidaritat, és transparent i té una participació igualitària en qüestió de gènere, és transparent en la seva política i, finalment, la seva finalitat gira entorn de la solidaritat internacional i la cooperació.

De la mateixa manera, també compleix els objectius bàsics i les pràctiques que són considerades com a un consens per totes les ONG: promoure el desenvolupament des d'una

perspectiva àmplia (social, econòmic, polític, etc.), eradicació de la pobresa i les causes estructurals que la generi no limita la seva actuació únicament als països del Sud.

7.2.3. Classificació de l'ACPP:

Pel que fa la classificació sobre el model organitzatiu, segons descriu l'ACPP en la seva pàgina web, ens trobem davant d'una "associació sense ànim de lucre dirigida pels seus socis i sòcies democràticament", que compta amb una junta directiva escollida per l'assemblea de socis i sòcies. Estem, per tant, davant del model associatiu de ONG on el pes decisorí recau en les assemblees de socis, distingint-se del model de fundació, on el poder principal el tenen els directius o patrons.

Pel que fa la classificació segons la motivació, entre les 7 categories (religioses, político-sindicals, solidàries, professionals, universitàries i empresarials), ens trobaríem davant d'una ONG de caràcter solidari, si bé és cert que, sense arribar a ser una ONG del tipus político-sindical, ja que no està emmarcada en cap moviment polític concret, si que es defineix a sí mateixa com a "progressista i laica".

Per últim, pel que fa la classificació segons el model de desenvolupament relacionat amb l'època de naixement, podem emmarcar l'ACPP com una ONG de la quarta generació, és a dir, de les últimes en néixer – ja que, de fet, la seva creació és posterior al gran *boom* pel que fa el naixement de ONGs, que es va donar entre l'any 1985 i el 1988- que tenen un enfocament de les problemàtiques dels països del sud més interdependent i que fonamenten les seves accions cap a la denúncia de les causes profundes i la pressió política.

7.2.4. ACPP i teories de l'anticooperació i del decreixement:

Tal i com s'ha explicat, l'ACPP és una ONG que intenta lluitar contra les desigualtats a nivell mundial i els processos d'empobriment en dos vessants: els projectes de cooperació amb constant relació amb els agents i contraparts dels països del Sud i els projectes de pedagogia i educació pel desenvolupament, mitjançant els seus projectes d'educació al desenvolupament als països del Nord.

Així, podem observar com l'ACPP s'allunya d'un model d'ONG clàssic, de caire assistencialista i paternalista consistent en prestar ajuda econòmica des del Nord cap als

països del Sud i opta més aviat per un model de cooperació que cerca més l'apoderament dels sectors socials dels països del Sud mitjançant la col·laboració amb ells.

Per altra banda, també s'allunya del model clàssic de cooperació el fet que centri part de la seva acció als països del Nord, ja que defensa que és imprescindible que la seva societat s'impliqui en acabar amb les desigualtats.

L'objectiu d'aquest punt és analitzar quin és el discurs i el fonament teòric que regeix l'ACPP per tal de contrastar-ho amb la visió crítica que defensen les teories de l'anticooperació.

Per fer-ho cal recordar que l'anticooperació parteix d'una anàlisi crítica del model de cooperació sorgit després de la Segona Guerra Mundial, considerant que no s'ha sabut adaptar als nous temps i a les noves relacions de poder a nivell planetari existents arran de la globalització. Relacions de poder que es donen tant entre països com dintre d'aquests (considerant que la pròpia evolució del capitalisme i de la globalització ha accentuat la diferència de classes, tant en els països del Nord com en els països del Sud). Les teories de l'anticooperació també són crítiques amb el fet que el model de cooperació històricament s'hagi limitat a donar una ajuda estrictament econòmica als països del Sud, si ve és cert que, fora de la crítica de l'anticooperació, moltes ONGs, Estats del Nord i altres agents també han assumit, al llarg del temps, que l'ajuda als països del Tercer món ha d'anar més enllà de les transferències econòmiques.

Pel que fa la teoria del decreixement, cal recordar que fonamenta el seu discurs en el fet que, per tal de canviar *l'statu quo* mundial i pal·liar les diferències entre els estats, la prioritat ha de ser la de impulsar un canvi estructural en el sistema productiu als països del Nord, que sigui respectuós amb els límits de la naturalesa i que tingui com a objectiu acabar amb els diferents deutes que els països del Sud tenen amb els del Nord (ecològics, històrics i culturals).

7.2.4.1. Anàlisi

Per tal de contrastar fins a quin punt l'ACCP segueix les principals idees que defensen les teories crítiques amb la cooperació internacional començarem per estudiar quins són els elements discursius bàsics que defensa l'ACCP i, tot seguit, els contrastarem amb les idees claus de les teories crítiques

Segons els propis estatuts de l'ACPP (Asamblea de cooperación por la paz, 2010:1-2), l'associació té 9 objectius bàsics:

- Fomentar la pau, solidaritat i drets humans a tot el món.
- Afavorir l'estudi, investigació i promoció de la cooperació internacional.
- Prestar assistència econòmica, cultural, social, educativa, mediambiental, sanitària, humanitària als col·lectius ètnics o socials que la sol·licitin a qualsevol part del món.
- Prestar assistència, cultural, social, econòmica als exiliats i emigrants residents a l'Estat espanyol.
- Defensar qualsevol altra finalitat en interès de la pau i la cooperació entre pobles.
- Impulsar programes socioculturals destinats a promocionar la igualtat efectiva entre homes i dones
- Fomentar la presència activa de joves mitjançant programes específics per a ells i promoure l'atenció a la infància.
- Estimular la participació social activa a través de programes de foment i formació de voluntariat.
- Promoure la formació permanent de professorat i altres agents educatius i socials.

Pel que fa la seva basant d'educació al desenvolupament, com ja s'ha explicat anteriorment tal i com consta a l'Annex, podem resumir els següents objectius:

- Transformar les societats del Nord, per tal que sigui més conscient de la injustícia social existent al món, de les raons que provoquen les diferències Nord-Sud i de la coresponsabilitat que tenim com ciutadans i ciutadanes del Nord. Construir unes societats del Nord més crítiques amb les causes de la pobresa.
- Fomentar la cultura de la pau i d'una convivència harmònica entre tots els habitants d'un món cada vegada més globalitzat.
- Implicar-se amb els centres educatius per tal de treballar per una educació en valors.

Seguidament, realitzarem una anàlisi comparativa entre els postulats de l'anticooperació i els que defensa l'entitat que hem escollit per exemplificar-ho començant, en primer lloc, per les semblances que hi podem trobar.

Semblances:

- **Llenguatge:** L'ACPP utilitza conceptes aportats per les teories de l'anticooperació. Per exemple, parla de "països empobrits" i no de "països pobres". Un matís que té certa importància perquè en el primer dels termes es fa referència al fet que hi ha un agent extern que genera les situacions de pobresa.

- **Cooperació Sud- Nord:** Una de les bases de la teoria del decreixement passa per la cooperació Sud- Nord, capgirant el model de cooperació Nord- Sud, actual. Això vol dir que per tal d'impulsar projectes de desenvolupament cal que els països del Sud en siguin els protagonistes. En aquest punt sí que trobem una semblança amb el que proposa l'ACPP, ja que, en tots els seus projectes en els països del tercer món, tenen com a prioritat el treball amb les contraparts i les entitats que treballen sobre el terreny.

Diferències:

- **Reformulació de la cooperació després de la crisi:** L'ACPP, igual que moltes de les principals ONGs dedicades a la cooperació internacional consideren que la causa de la crisi per la qual passa la cooperació internacional és que l'ajuda internacional ha estat escassa, ja sigui com a conseqüència de la crisi econòmica o per la manca de voluntat política dels estats. Per tant, consideren que la solució passa per incrementar aquesta. Per contra, les teories de l'anticooperació i del decreixement consideren que el que és necessari és reconceptualitzar tot el sistema de cooperació, anant a l'arrel que genera la desigualtat i la pobresa.
- **Treball en els països del Nord:** La teoria de la cooperació des del decreixement considera que és fonamental el canvi en els països del Nord per tal de acabar amb les desigualtats entre estats. L'ACPP també considera que és imprescindible actuar en els països occidentals. La principal diferència entre les dues és que, mentre que les teories del decreixement creuen que la prioritat és realitzar un canvi estructural en les estructures productives dels països del Nord, des de l'ONG es vol, educar i conscienciar a la població en la greu desigualtat que hi ha al món i fer-ne responsable, a l'hora de solucionar-la, a la ciutadania dels països del Nord.

Si bé és cert que, a l'hora d'explicar el seu projecte d'Educació pel Desenvolupament, es parla de cercar "les raons que provoquen les diferències Nord- Sud", no es planteja de forma explícita -com sí que ho fan les perspectives crítiques- que aquestes raons són l'explotació continuada i les interferències negatives dels països del Nord sobre els països del Sud.

En conclusió, podem dir que, si bé en els seus plantejaments l'ACPP s'allunya del model clàssic de cooperació, ja que utilitza un llenguatge no criminalitzador, no adopta una actitud assistencialista ni paternalista amb els països del Sud ni basa la seva activitat en l'àmbit

només econòmic, no podem considerar que s'emmarqui dintre de les teories crítiques amb el model de cooperació, ja que no posa en dubte, de forma explícita, les causes profundes ni les interferències negatives dels països rics cap als pobres que generen l'empobriment i la desigualtat, ni tampoc se centra en modificar les estructures econòmiques i productives bàsiques dels països del Nord.

7.3. El projecte d'ACPP a Colòmbia:

7.3.1. Explicació del projecte:

En aquesta segona part, s'analitzarà el cas concret d'un dels projectes de cooperació proposats per l'ACPP. La proposta d'aquest projecte porta per nom "Contribuir al acceso al derecho de las víctimas del conflicto armado colombiano a la restitución de sus tierras de, al menos 200 personas, en las etapas administrativa y judicial y contribuir al análisis y el seguimiento de la aplicación de la ley de Víctimas y Restitución de Tierras en la ciudad de Medellín y su área metropolitana- Departamento de Antioquia-Colombia".

Aquest projecte té com a objectiu millorar l'accés de les víctimes del conflicte armat a la restitució de les seves terres en el marc de la llei 1448⁶ de 2011 Llei de Víctimes i Restitució de Terres al Municipi de Medellín i la seva àrea Metropolitana- Departament d'Antioquia-Colòmbia, i és la proposta per continuar un projecte que ja es va iniciar a l'any 2011 amb els mateixos agents implicats.

La problemàtica que pretén abordar aquest projecte té els seus orígens abans de l'any 2000, quan una part important de la població de la ciutat de Medellín es va veure forçada a desplaçar-se a causa dels conflictes armats que es vivien a la ciutat. Aquesta problemàtica va comportar la creació d'una llei (la llei 1448) que tenia com a objectiu restituir les terres a les persones desplaçades. Tot i això, aquesta llei no s'ha pogut aplicar correctament, ja que ha estat molt complicat identificar les víctimes d'aquests desplaçaments. Paral·lelament, moltes d'aquestes víctimes, a causa del seu estatus socioeconòmic, han tingut problemes per accedir a la informació i la representació judicial per accedir als drets que els hi oferia aquesta llei.

---

⁶ http://www.secretariasenado.gov.co/senado/basedoc/ley_1448_2011.html

Molts dels objectius d'aquest projecte estan a dins del marc legal però en el fons estan tots basats en l'aplicació dels drets humans, ja que el principi de qualsevol Organització no governamental és el de treballar per la justícia social i els drets humans. Ara procedirem a desglossar els anomenats objectius estratègics en tres punts per tal de facilitar-ne la seva comprensió.

El primer objectiu estratègic és el d'ampliar les capacitats institucionals i socials per tal de promoure i enfortir el govern democràtic local acompanyant els processos de descentralització, augmentant les capacitats del personal tècnic i polític i fomentant la participació, el diàleg i la col·laboració de la societat civil donant especial atenció a la participació de les nenes i nens en els espais de presa de decisió locals.

El segon objectiu estratègic se centra en promoure el dret als espais de la ciutat, tot fomentant la cohesió social a través de garantir els bens públics locals, des de l'enfocament dels drets i la igualtat de gènere tot enfortint els sistemes de servei públic, garantint l'accés de la població als serveis bàsics, creant ciutats i espais més accessibles per a persones amb problemes de mobilitat, defensant els drets de la comunitat LGTB i promovent les cultures i llengües minoritàries i / o locals.

El tercer objectiu estratègic consisteix en ampliar les capacitats d'emprenedoria i del teixit productiu per afavorir el desenvolupament econòmic local a través de la diversificació d'iniciatives econòmiques sostenibles, l'enfortiment de les polítiques públiques empresarials que donin suport a la economia local, l'apoderament de les dones en l'àmbit laboral i la col·laboració amb iniciatives destinades a l'economia social.

7.3.2. Relació del projecte amb la teories de la cooperació:

Aquest projecte és un clar exemple del tipus d'actuacions que des de la cooperació internacional s'ha fet a partir dels anys 2000.

Tal i com s'ha explicat en l'apartat dels antecedents històrics de la cooperació internacional, les preocupacions dels projectes de cooperació han anat variant al llarg de les dècades, passant dels enfocaments desenvolupistes plantejats pels economistes a mitjans del segle XX als enfocaments basats en el desenvolupament humà i als objectius del Mil·leni de la ONU, de principis del segle XXI.

Aquest projecte, n'és un clar exemple, ja que vincula directament la prosperitat d'una zona sub-desenvolupada amb el fet que es compleixin els drets de les persones que hi viuen. En aquest cas, es planteja que garantir que es compleixin els drets de les persones desplaçades, emparats en la llei 1448, és l'element central pel progrés socioeconòmic d'una zona que, en l'actualitat, viu en un permanent conflicte armat i amb la ciutadania en condicions de marginació social. També incorpora elements nous, des del punt de vista de l'evolució històrica dels projectes de desenvolupament, com és la introducció de la igualtat de gènere com un dels pilars centrals de la seva actuació⁷.

Un altre element que exemplifica per què estem parlant d'un projecte de cooperació pròpia de la fase històrica dels anys 2000 és el fet que la ONG, en aquest cas l'Assemblea de la cooperació Per la Pau n'és la principal impulsora i protagonista, deixant l'administració pública –en aquest cas, l'Ajuntament de Barcelona- en un segon lloc.

ACPP- Fundación Forjando Futuros i Ajuntament de Barcelona

Aquest és un projecte de cooperació que representa un exemple descentralitzat amb clars indicis de cooperació triangular, ja que se'n poden extreure tres objectius que s'adeqüen en el marc d'objectius estratègics i objectius específics del pla director que estableix l'Ajuntament de Barcelona juntament amb l'Assemblea de Cooperació per la Pau.

Diem que estem davant d'un projecte de cooperació triangular ja que hi trobem l'associació de tres actors que tenen com a objectiu comú augmentar de forma sostenible el desenvolupament humà en un determinat lloc. Aquest actors intenten transformar la realitat a través de la contribució de dos donants tradicionals (que ofereixen cooperació: l'ACPP i l'Ajuntament de Barcelona), associats amb un soci estratègic (oferidor emergent, la *Fundación Forjando Futuros*) per realitzar intervencions en favor d'un tercer país amb menors nivells de desenvolupament. Aquest segon actor, una fundació colombiana, adopta la posició de "país pivot" o "país àncora" i té com a funció principal oferir millors avantatges a l'hora d'assolir un impacte positiu sobre el desenvolupament del país-soci beneficiari.

---

⁷ Tal i com s'explica en el punt 3.1.4. l'igualtat de gènere –així com la sostenibilitat medioambientals- van aparèixer com a elements centrals i prioritaris en l'acció de la cooperació internacional en la fase dels anys 90

8. Consideracions finals per reflexionar:

Hem donat moltes voltes abans de posar-nos a escriure les reflexions finals d'aquest treball. Som molt conscients que un treball acadèmic ha de ser rigorós i objectiu. S'ha de tenir en compte que, si bé aquest treball ha abordat la cooperació internacional des d'un vessant bàsicament teòric, hem de considerar que el dia a dia de les accions que es duen a terme des de la cooperació internacional afecten a les vides de moltes persones. És, per tant, difícil prescindir de tot el que ha suposat en la nostra vida el concepte de cooperació al desenvolupament precisament perquè, en el nostre cas, no es tracta d'un concepte abstracte. Quan parlem de la cooperació internacional, parlem de vivències reals des de les dues perspectives de l'objecte d'estudi: la dels receptors d'ajuda i la dels donants.

Com a part de la recerca en la trajectòria del model de cooperació, parlem de les pràctiques, algunes bones i d'altres no tant, d'unes teories sovint poc definides i un tant confuses. Parlem d'unes pràctiques que se sustenten en unes teories que fan que sovint sota un mateix mot s'apleguin una multitud de concepcions que se han demostrat no sempre útils per millorar la vida de les persones. Parlem de pràctiques que parlant de solidaritat amaguen una idea de lucre gens acceptable èticament.

El coneixement teòric que ens ha proporcionat la realització d'aquest projecte no ha fet més que confirmar-nos allò que ja havíem intuït, vist, conegut i patit. Tot i els canvis, en positiu, que s'han produït des que es parla de cooperació al desenvolupament queda encara un llarg camí per recórrer per assolir la fita d'una cooperació que respongui a la definició que en dóna el diccionari d'aquesta paraula: Acció col·lectiva que persegueix un benefici comú. És a dir, aquell benefici que no s'aprofita d'altri, que és equitatiu i que té en compte el bé comú.

Una conclusió clara que podem extreure d'aquest treball és que la sort i el futur dels països del Nord i del Sud estan interrelacionades. I és per això que creiem que sense un canvi de paradigma és impossible avançar cap a un model social cada cop més humà i més universalista.

Hem cregut que no seria honest, en el nostre cas, no fer esment a la nostra experiència prèvia en aquest camp. No obstant, sabem que el coneixement teòric que ens ha aportat el treball ens permetrà deixar de banda prejudicis i idees preconcebudes.

És per aquesta raó que no ens quedarem només amb la nostra experiència. La inclusió d'exemples quotidians ens serviran per il·lustrar de manera objectiva la nostra posició evitant la contaminació subjectiva que poden tenir les nostres experiències prèvies.

Tal i com s'ha exposat al llarg del treball, podem concloure que les causes que han generat el desequilibri actual entre els països del Nord i el del Sud són diverses i estan interconnectades. Podem destacar-ne com a principals el colonialisme i la seva herència, la solidaritat i la cooperació interessada dels governs i agents econòmics del Nord –atenent als seus propis interessos econòmics o geopolítics-, el desconeixement de les societats occidentals respecte la realitat de les societats receptores, la corrupció dels països receptors, les guerres i la cursa armamentista, les desigualtats de gènere, la destrucció del medi ambient i el sistema econòmic internacional i, en concret, qüestions com ara la degradació de termes d'intercanvi comercial, la caiguda dels preus de les matèries primeres o el creixement del deute extern.

Un cop vistes algunes de les causes generadores de desequilibri ens caldria parlar de possibles solucions. De possibles estratègies que caldria aplicar de manera institucional per tal de posar fi a la marginació dels països del Sud i a la misèria de molts dels seus habitants.

- Augmentar l'ajut dels països del Nord als països del Sud i utilitzar-lo amb la màxima eficàcia.
- Reduir (o eliminar) tant al Nord com al Sud, les despeses militars. Els diners estalviats podrien servir per ajuts humanitaris.
- Reformar l'economia mundial i les seves institucions per fer-les més democràtiques i plurals.
- Impulsar la democratització dels règims polítics del Nord i Sud afavorint la participació popular.
- Posar en marxa polítiques de justícia social que incloguin la reforma de la tinença de la terra.
- Reduir -i si és necessari eliminar- el deute extern del Sud.
- Protegir el medi ambient i acordar una política energètica que no esgoti les fonts no renovables d'energia, tendint cap a un sistema de decreixement i d'eliminació dels deutes del Sud cap al Nord.
- I el més fonamental des del nostre punt de vista: educar l'opinió pública i les noves generacions en solidaritat internacional i en el respecte a tots els pobles.

Per tant, la majoria d'aquestes actuacions i estratègies han de tenir com a protagonistes, en última instància, les institucions i, per tant, es fa pertinent la pregunta de quin paper pot tenir la cooperació internacional en aquest canvi de paradigma en què, sobretot des de les institucions dels països del Nord, s'emmarca la cooperació internacional. Per fer-ho, en primer lloc, és necessari una revisió i qüestionament de les actuacions dels països del Nord i del paper d'aquestes en les diferències entre països del Nord i països del Sud. És així com trobem teories que busquen sortir dels models de cooperació vers a l'Anti-cooperació.

Des del nostre punt de vista una de les accions que trobem més necessàries en aquesta renovació profunda que plantejem és el de fer molt més particip la societat civil en tots els àmbits de la cooperació. Pensem que, fins ara, molt sovint, algunes ONGs han treballat de forma totalment independent i aïllada respecte de les entitats locals que treballen per les mateixes finalitats als països receptors de l'ajuda. i aquesta és sens dubte una mala praxis que cal superar.

En aquest sentit, cal revisar la idea imperant que existeix un "Primer Món" que ha de servir com a exemple pels països del "Tercer món" a l'hora de desenvolupar-se. Aquesta idea, que ha guiat els processos de cooperació des dels anys 50 s'ha demostrat ineficient, ja que, en primer lloc, ha portat a unes actituds paternalistes que no han aconseguit més que aprofundir en les desigualtats i, en segon lloc, ha ignorat la responsabilitat dels països del Nord en la situació en la que es troben els països del Sud. Cal tenir en compte, però, que, tal i com es pot concloure a partir d'aquest treball, sí que s'han fet passes, al llarg de les dècades, per superar aquesta situació, si bé aquestes passes han estat insuficients.

Per altra banda l'etnocentrisme occidental no ajuda massa a respectar els coneixements de les entitats i organitzacions dels països receptors d'ajuda, qui, sense cap mena de dubte, són les que coneixen millor que ningú quin tipus d'ajuda es necessita i com s'ha de canalitzar per què el finançament sigui el més eficient possible. És imprescindible partir de la base que a tots els països, tant del Nord com del Sud hi ha persones adultes i intel·ligents que són capaces de trobar les seves pròpies estratègies de supervivència.

Segons la nostra experiència en països subdesenvolupats i en conflicte, la cooperació internacional molt sovint no té l'eficàcia que caldria perquè treballa a esquenes de les entitats locals i, per tant, també a esquenes de la societat local d'on sorgeixen aquestes organitzacions. És a dir que les entitats i organitzacions dels països receptors d'ajuda saben molt millor quin tipus d'ajuda es necessita i com canalitzar-la per què el finançament sigui el més eficient possible.

Com recorda el reconegut pedagog espanyol (J. Antonio Marina; 2014: 129) parafrasejant una dita africana “ per a educar una nena o un nen cal la tribu sencera”.

Revisant el que fan, actualment, els donants i els agents de la Cooperació arribem a la conclusió que s’hauria d’adaptar aquest principi a l’àmbit general de la Cooperació. Cal la implicació de tota la societat local (és a dir la societat receptora d’ajuda) per millorar la seva qualitat de vida. O, en altres paraules, defensem la cooperació multilateral en comptes de la cooperació que, podríem dir, es dirigeix de manera unidireccional o unilateral, sense cap mena de contacte amb la societat a la qual va destinada l’ajuda i pensada únicament des d’una òptica o visió occidental.

No volem posar en qüestió la bona voluntat de les persones que treballen en el camp de la cooperació. Sabem que, sovint, la burocratització dificulta de manera important la tasca dels cooperants. Aquests només poden pensar en fer allò que poden justificar, en allò que l’entitat donant els reclamarà tant si és eficient com si no.

Exemples de males pràctiques, com hem dit, en podem trobar força. Campanyes de nutrició infantil, que tenen una durada concreta sense possibilitat de continuïtat, serveixen només per posar una palla per passar el riu per comptes de construir el pont que serveixi per construir futur.

En els propis països del Nord es fa convenient, també, un creixement i millora en la pedagogia sobre la situació als països del Sud i l’Educació pel Desenvolupament. Per exemple, una de les principals accions, la captació de socis pel carrer en els països desenvolupats per part de les ONGDs, amb persones que, encara que sigui de manera lícita, han trobat una forma de guanyar-se un sou però que des del punt de vista de sensibilització de la població, més aviat la dificulta i crea recels.

Malauradament, moltes ONGDs que treballen amb fons governamentals a vegades perverteixen el sentit original de la cooperació. Amb la finalitat de respondre a les exigències de l’administració pública es veuen sovint submergides en una dinàmica mecanicista i burocràtica, que perjudica a les ONG’s que treballen bé. A més d’aquest fet cal destacar la possible manca de preparació, vocació i coneixements per part de persones cooperants. I la societat civil no és conscient que moltes d’aquestes ONGs són simplement un lloc d’enriquiment i de domini dels grans poders.

És necessari que les ONGs formin la gent local perquè la cooperació no sigui una forma d'enriquiment econòmic personal o familiar. És imprescindible una ètica dels cooperants per tal de tenir consciència de la repercussió de les seves accions.

Concebem, per tant, la Cooperació Internacional com una tasca amb múltiples connexions amb la societat receptora i no com un projecte dissenyat, gestionat i portat a la pràctica des de les oficines del país o de l'ONG que porta a terme el projecte, sense cap contacte real amb la societat a la qual va destinada la cooperació. Tot i que sembla una proposta bàsica i de sentit comú, malauradament aquesta és una praxi molt estesa a nombroses ONGs. El canvi que implica no és fàcil d'aplicar ja que comporta també redimensionar els projectes de cooperació i els *timings* amb els quals es treballen.

De fet, si adoptem aquesta visió més inclusiva i participativa de la cooperació internacional que proposem, on l'element local serà cabdal, probablement els projectes de durada limitada perdin interès. Pensem en concret en campanyes del tipus "Alimentem els nens desnodrits de l'Afganistan - o de Camerun, tan se val, durant dos anys". Quin sentit té que una ONG es dediqui dos anys a entregar paquets d'ajuda alimentària durant sis, deu mesos o un any si després s'acaba el projecte i en qüestió de setmanes o mesos tot tornarà a ser igual, amb les mateixes carències? Els projectes han de tenir solució de continuïtat, anant a l'arrel dels problemes i no a la seva superfície. De ben segur que treballar amb les societats destinatàries de l'ajuda contribueix a aquesta finalitat.

Els projectes de cooperació cap als quals treballem han de seguir el camí iniciat, per exemple, per la Fundació Vicente Ferrer a l'Índia. És el millor exemple a tenir en compte. En Vicente Ferrer es va implicar personalment i va implicar a la societat local sencera, treballant conjuntament amb ells, coneixent les seves necessitats i els seus anhels i fent que la cooperació fos un projecte de tota la societat i no només d'una ONG o d'ell mateix. És més, va ser una ajuda no assistencial, sinó "cooperativa" en tot el sentit de la paraula; va cooperar amb la societat índia per a fer-la progressar però no de la manera assistencial "exterior" sinó des del treball i la implicació des de l'interior, des del cor de la societat índia. Amb paraules planeres: va aconseguir que fossin ells els que aconseguissin viure millor des del propi esforç, encara que fos amb el suport de la ONG Vicente Ferrer. Però foren les persones de la pròpia societat empobrida i no la ONG o els projectes "des de fora" els actors principals del canvi. Tot i això, cal tenir en compte que, inclús en aquest cas també es poden trobar mancances o

crítiques, per exemple amb l'absència d'un codi ètic per analitzar d'on provenen els diners de les ajudes que reben algunes ONGs.

Defensem, per tant, un canvi de mentalitat en la cooperació internacional on els valors de l'ètica cívica prenguin veritable protagonisme. S'ha de defenestrar l'actitud paternalista que sovint ha tingut la cooperació internacional i defensar amb veritable entusiasme tornar als orígens, a la igualtat, la llibertat, el compromís i la solidaritat. Així, la societat local haurà de decidir, amb plena llibertat, quines són les seves veritables necessitats i els projectes de cooperació que els hi calen. Estarem donant sentit, així, al que Sen definí com "el desenvolupament pot entendre's com un procés de les llibertats reals de les que gaudeixen els individus" (Sen, 2000) i alhora estarem implicant a les societats locals en el seu propi desenvolupament i fomentant la seva llibertat i capacitat de decisió.

De la mateixa manera, si partim d'aquesta base estarem portant a terme el que Goulet (1999:147) defineix com "respecte actiu". Així, si la societat local decideix que vol encetar un projecte que no compartim hauríem d'acceptar-ho i ajudar-la a fer-ho realitat, encara que no compartim la seva escala de prioritats, per exemple. Aquesta és la màxima del respecte actiu, que s'hauria d'introduir com valor bàsic de la cooperació internacional i, per tant, de les ONGs. Al cap i a la fi el respecte actiu no és més que acceptar i donar exemple d'igualtat i solidaritat. Però no des de les paraules, sinó des de la pràctica en cooperació. Des de la generositat ben entesa com valor suprem que hauria de moure tota cooperació.

Per altra banda és imprescindible que la gent que vivim el Nord fem una autocrítica del nostre sistema de valors culturals i econòmics i que estiguem atens i exigents als nostres governants, per tal que facin lleis o com a mínim apliquin l'ètica en les relacions internacionals amb resta del món.

Creiem que, un cop establerts els principis que regeixen el nostre criteri de cooperació, hem de fer cinc cèntims dels criteris de la ONG en la qual hem col·laborat.

Per arribar a una actitud de respecte actiu cal que la societat benestant tingui un nivell de consciència ètica important. L'Assemblea de Cooperació Per la Pau, entitat en la qual hem realitzat les nostres pràctiques aquest curs, pretén conscienciar els joves per tal de generar agents sensibilitzadors per a la Pau i el Desenvolupament.

Alguns dels seus projectes estan pensats per a gent autòctona i pretenen que els agents sensibilitzadors puguin fer una tasca que podríem anomenar com en cascada, de manera que cada agent en pugui generar d'altres.

Pretenen ajudar els joves a desenvolupar un seguit de valors que els permetin prendre consciència solidària, ser conscients de la insensibilitat dels estats pel que fa els principis bàsics de la justícia social, pensar des d'un punt de vista crític i universalista sense caure en l'etnocentrisme, trencar els estereotips que justifiquen les desigualtats per raó de gènere, ètnia, cultura o classe social.

L'ACPP intenta, a través dels seus tallers i jocs (podem posar com exemple l'anomenat "A la recerca del desenvolupament" que treballa de manera sistèmica aspectes relacionats amb la Pau i la Guerra) fomentar entre els joves d'Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat uns valors que facin que la cooperació suposi realment una motivació real que formi part de les seves vides.

Ofereix continuïtat i rigor perquè les persones que vulguin col·laborar en els seus projectes de cooperació tinguin el suport pràctic de tutorització al llarg de tota la tasca i possibiliten que quan tornen continuïn la tasca de sensibilització iniciada, permeten compartir coneixements d'altres projectes a nivell internacional, mantenen una formació permanent interna amb els seus treballadors, la qual cosa els permet treballar sobre les causes, sobre els efectes i buscar solucions.

La seva delegació a Catalunya treballa en centres educatius amb especials dificultats d'integració, treballant conjuntament amb el professorat dels mateixos, la qual cosa permet també una millora dels nivells de convivència i conflictivitat dels centres.

Som conscients que el coneixement de la forma de treballar d'aquesta associació és una mostra molt petita que no ens permet de cap manera treure'n cap tipus de conclusió estadística. Però el que sí ens permet és reafirmar-nos en la idea ja plantejada sobre allò que entenem per cooperació i el com entenem que cal dur-la a la pràctica si realment volem que l'actual model social que permet desigualtats tan esgarrifoses quedi totalment enterrat.

D'aquest canvi de model depèn el futur de la humanitat i del Planeta.

9. Glossari :

ONG	Organitzacions no governamentals
ONGD	Organitzacions no governamentals de desenvolupament
MCE	Mercat Comú Europeu
PIB	producte intern brut
ONU	Organització per les Nacions Unides
IDH	Índex de Desenvolupament Humà
OCDE	Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic
l'ALBA	Alianza Bolivariana para los Pueblos de América
PMAS	Països Menys Avançats
BRICS	Brasil, Rússia, l'Índia, Xina i Sud àfrica
EEUU	Estat Units
CAD	Ajuda al Desenvolupament
PNUD	Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo
AOD	Ajuda oficial al desenvolupament
NOEI	Nou Ordre Econòmic Internacional
BID	Banco Interamericano de Desarrollo
ACPP	Asamblea de Cooperació Per la Pau

10. Bibliografía:

Acosta, A (18-07-2008). El “buen vivir” para la construcción de alternativas”. *Rebelión*. Recuperat a <http://www.rebelion.org/noticia.php?id=70419>

Álvarez Orellana, S.M. (2012) “Una introducción a la cooperación internacional al desarrollo”, *REDUR* 10, págs. 285-309, Recuperat a <http://www.unirioja.es/dptos/dd/redur/numero10/alvarez.pdf>

Anguiano Roch, E (2005); “La cooperación internacional para el desarrollo”. Dins Rebas, E (Ed.) *Los siete principios básicos de la política exterior de Méjico* (p.193- 225). Méjico. Universidad Nacional Autónoma de Méjico. Recuperat a <http://biblio.juridicas.unam.mx/libros/4/1588/11.pdf>

Asamblea de cooperación por la paz (2010). *Estatutos de asamblea de cooperación por la paz*.

Barbé, E (2003). *Relaciones Internacionales*. (2a Ed). Zaragoza. Tecnos.

Boni, A; Calabuig, C; Cuesta, I; de los Llanos Torres, et al, (2010); “Universidad y cooperación para el desarrollo”. Dins *La cooperación internacional para el desarrollo* (p.117-132). Universidad politécnica de Valencia. Recuperat a <http://www.upv.es/upl/U0566378.pdf>

Coordinadora de ONG para el Desarrollo (2008) *Código de conducta de las ONGD*. Madrid. Recuperat a http://www.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/recursos/Codigo_de_conducta_2008_CONGD E.pdf

Dins Susín, R.(Ed.) *Revista electrónica del departamento de de derecho. Universidad de la Rioja* (p. 385- 309). Logroño. REDUR. Recuperat a <http://www.unirioja.es/dptos/dd/redur/numero10/alvarez.pdf>

RACI (2012), *Manual para facilitar el acceso a la Cooperación Internacional – Una herramienta de fortalecimiento para las organizaciones de la sociedad civil” (4a Edición)*. Argentina. Recuperat a <http://www.raci.org.ar/recursos-para-ong/manual-de-cooperacion->

internacional/manual-de-cooperacion-internacional-una-herramienta-de-fortalecimiento-para-las-organizaciones-de-la-sociedad-civil-osc/

Dubois, A., Arriola, J., Pérez Cansas, L., Rodríguez Gil, A., Buster, G., Gómez Gil, C. et al. (2005). *Tendencias de la cooperación para el desarrollo y futuro de las ONGD*. Bilbao. Mundubat.

El Correo. Una ventana abierta sobre el mundo (1970). Paris: UNESCO. Recuperat a <http://unesdoc.unesco.org/images/0005/000567/056743so.pdf>

Gómez Galán, Manuel; Ayllón Pino, Bruno; y Albarrán Calvo, Miguel (2011). *Reflexiones prácticas sobre cooperación triangular*. Fundación CIDEAL de Cooperación e Investigación (CIDEAL). Madrid.

Goulet, Denis (1999). *Ética del Desarrollo: Guía teórica y Práctica*. Madrid: IEPALA (“Cooperación y desarrollo”, 13)

Llistar Bosch, D. (2009). *Anticooperación. Interferencias globales Norte-Sur: Los problemas del Sur no se resuelven con más ayuda internacional*. Barcelona. Icaria. Recuperat a http://www.icariaeditorial.com/pdf_libros/Anticooperacion.pdf

Marrero, R. I. (2009). Los procesos de cooperación y conflicto en las Relaciones Internacionales. Dins Muñoz, F., y Molina Rueda, B. (Ed.) *PAX ORBIS. Continuidad y Conflictividad de Paz*. (p. 127-170). Granada: Colección Eirene, Universidad de Granada. Recuperat a http://www.ugr.es/~eirene/publicaciones/pax_orbis/05.pdf

Marina, J. A., & De la Válgoma, M. (2000). *La lucha por la dignidad*. Barcelona: Anagrama. Recuperat http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/61467/6/DAU_ICE_150126%20ISBN%20DL%20URI.pdf#page=125

Monje, J. A. (2014). *Cooperación internacional, descentralización y participación ciudadana: La gestión de la asistencia oficial para el desarrollo desde los gobiernos autónomos descentralizados en el Ecuador*. Santiago de Chile. CEPAL

Mosangini, G (2007). Decrecimiento y cooperación internacional. *Rebelión*. Recuperat a <http://www.rebelion.org/noticia.php?id=56547>

ONU. (1987). *Informe de la Comisión Mundial sobre el Medio Ambiente y el Desarrollo: Nuestro futuro en común*. New York: ONU. Recuperat a <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=A/42/427>

ONU (2000). *Nosotros los pueblos: La función de las Naciones Unidas en el Siglo XXI*. Recuperat a http://www.un.org/es/events/pastevents/millennium_summit/sg_report/full.htm

PNUD. Escuela virtual: “Curso en desarrollo humano local con énfasis en metodología de trabajo y temáticas propias de los programas marco ART del PNUD”.

PNUD. (1990). *Desarrollo humano informe*. (1a ed.). Colombia: Tercer Mundo Editores, S.A. Recuperat a http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_1990_es_completo_nostats.pdf

Secretaría General Iberoamericana (2015); *Informe de la cooperación sur-sur en iberoamérica*. Madrid. SEGIB. Recuperat a <http://www.cooperacionsursur.org/images/informes/2015-informe-CSS-esp.pdf>

Sen, A. (2000) *Desarrollo y Libertad*, Planeta, Barcelona. Recuperat a http://www.palermo.edu/Archivos_content/2015/derecho/pobreza_multidimensional/bibliografia/Sesion1_doc1.pdf

Weber M (2004); *La ética protestante y el espíritu del capitalismo*. Méjico. Premia Editora. Recuperat a <http://medicinayarte.com/img/weber-max-la-etica-protestante-y-el-espiritu-del-capitalismo.pdf>

Taula.1. Elaboracio propia a partir de RACI (2012,113:119)

Gràfic. 1. Elaboracio propia a partir de RACI (2012,151:160)

Gràfic. 2. Elaboracio propia a partir de Manual de acceso a la cooperación internacional

Gràfic. 3. Elaboracio propia a partir de Manual de acceso a la cooperación internacional

11. Anexos: